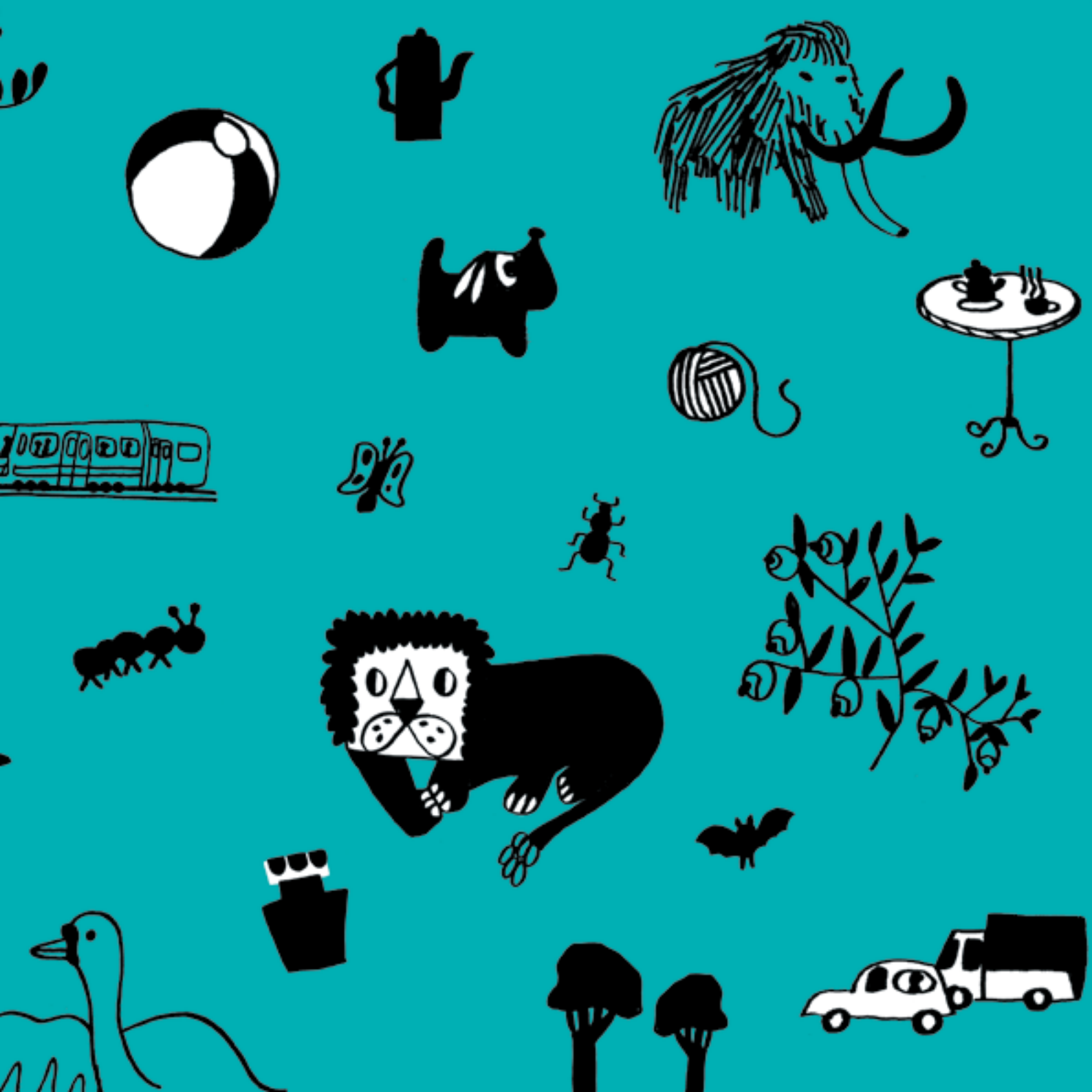

TEHDÄÄN TAIDEJUTTUJA!

TAIDEKASVATUSTA
KAIKENLAISIIN KOTEIHIN

**TEHDÄÄN
TAIDEJUTTUJA!**

Kiitos:

Teija Mononen / Helsingin taidemuseo
Sabina Westerholm / Pro Artibus -säätiö
Jukka Itkonen
Jukka Laine
Kaikki mukana olleet lapset
ISBN 978-952-272-182-2
Painanut Aldus Oy, Lahti, 2012

Taitto ja graafinen suunnittelu: Camilla Pentti ja Pinja Metsäkoivu
Kuvitukset: Jenni Tuominen / Napa Illustrations
Valokuvat: Anne Rossi-Horto, Mauri Tahvonen (s. 16-17, 20-21, 30-31, 33,
39 vas., 40-42, 46-49, 52-53, 97, 103, 105, 109) Riikka Maasilta (s. 23)

TEHDÄÄN TAIDEJUTTUJA!

TAIDEKASVATUSTA
KAIKENLAISIIN KOTEIHIN

SISÄLLYS

1

TAIDEKASVATUS ON TÄRKEÄÄ

Taiteillaan ja aistitaan taidetta! 7

Miten taidekuvia katsotaan ja
miten niistä puhutaan 8

Lapsen kaunis ja hyvä 10

Kotiateljee - mahdollista totta kai 11

Mitä taiteiluun tarvitaan 12

2

RESEPTJÄ TAIDEJUTTujen TEKEMISEEN KOTONA

Maalataan maalataan 18

Lilja, ruusu, kirsikkapuu 22

Yhteinen omakuva: tussimaalausta 26

Kopiokuvakollaasi - Tärkeät ihmiset 28

Roolivaatteiden maailma 30

Naamio 34

Nukkehan se siinä 37

Keppihevosen laukka 40

Olennon oma pesä 43

Hyrrytin 46

Perunapää keikkuu näyttämöllä 48

Varjoteatteria kotona 50

Käädyn kiedon kaulalles - korujen tekoa 52

Majoja, paikkoja, koteja 54

3

RETKET HELSINGISSÄ

Kaupunkiretkiä 60

Retkikartta 62

1 Leijonia ja lampaita 64

2 Säveltäjä Sibelius ja salaperäisiä tarinoita 68

3 Hassuja pikkumökkejä 72

4 Metsän aarre ja työläisnaisia 76

5 Koira keskellä kaupunkia 80

6 Hirviä ja jättimansikoita 84

7 Rumbaava lepakko ja salainen puutarha 88

4

MAKUA JA VÄRIÄ KEITTIÖSTÄ

Punaista! tomaattikeitto 94

Oranssia! porkkanakeitto 96

Vihreää! pinaattirisotto 98

Aniliininpunaista! punajuurikeitto 100

Okraa! curry-omena-keitto 102

Sinistä! mustikka-halva-jäätelö 104

Vaaleanpunaista! tuoremarjapuuro 106

Ruskeaa! suklaamuffinsit 108

5

TIIVISTELMÄT, KIRJALLISUUTTA JA NETTISIVUVINKKEJÄ

Svensk resumé 111

English summary 111

Tekijät 112

Kirjallisuutta ja

nettisivuvinkkejä 112

1 TAIDEKASVATUS ON TÄRKEÄÄ

TAITEILLAAN
JA AISTITAAN
TAIDETTA

Tehdään taidejuttuja on kodin taidekasvatuksen käsikirja, jonka tarkoituksena on innostaa ja opastaa vanhempia ja lapsia tekemään ja kokemaan taidetta yhdessä. Perheen yhteisiä taidejuttuja voivat olla itse käsillä tekeminen sekä esim. museoretket, taideteosten katsominen yhdessä, taidekirjojen tutkiminen tai huomion kiinnittäminen arjen

estetiikkaan* kuten ruokaan ja kotiin tilana. Taidejutut ovat yhteinen mielenkiinnon kohde ja arjen rikastuttaja. Niiden parissa leikillisuus ja vakavampi, syvällisempi kontaktin etsiminen taiteeseen saavat vuorotella. Taidejutut johdattavat lapsen ja aikuisen leikkimään, oppimaan ja halituoitumaan yhdessä.

Lapset nauttivat käsillä tekemisestä, jonkin aikaansaamisesta omin käsin. Lopputulosta esitellään ylpeänä; kato mitä mä tein! Samalla tavalla taide on jälki taiteilijan ajattelusta ja ajasta, jossa se on syntynyt.

Taiteilijat tekevät taidetta työkseen, mutta samalla taiteilijuuteen liittyy usein kutsumus ja palo tehdä taidetta. Taiteilija haluaa taiteensa avulla kertoa muille jotakin maailmasta ja sen kokemisesta. Hänellä on mahdollisuus työnsä parissa leikkiä asioilla ja ajatuksilla. Varsinkin nykytaiteessa taiteilijat ilmaisevat itseään hyvin monella tavalla. He voivat esittää performanssin tai käyttää arkeen liittyviä esineitä osana teosta. He tekevät vaikkapa jättiläiskokoisen tikkarin tai piirtävät hiekkaan ja tekevät siitä videon.

*estetiikka: filosofian alue, joka tutkii kauneutta ja kauneuskäsityksiä

Lasta voi johdatella taiteen kokemiseen ja näkemiseen niin kotona kuin ulkomaailmassakin. Taiteen ja maailman aistimiseen voi houkuttaa veistoksen kylmä pinta, punajuurikeiton kaunis väri tai kukkien tuoksu. Taiteen maailmaan sukeltaminen sisältää mahdollisuuden itse tekemiseen, mutta myös toisten tekemän pohtimiseen. Taiteelle herkistyminen voi tarkoittaa altistumista jollekin suurelle ja merkittävälle, joka voi koskettaa syvästi taiteen vastaanottajaa.

Satukirjojen kuvitukset ovat luontevasti kodissa ensimmäisiä taiteellisen havainnoimisen kohteita. Kuvittaja on lukenut sadun ja piirtänyt tai maalannut siihen liittyvät kuvat oman mielikuvituksensa siivittämänä. Seuraava askel taiteen maailmaan tutustumisessa voisikin olla taidekirjojen tutkiminen ja sitten vierailu taidemuseoon.

**MITEN
TAIDEKUVIA
KATSOTAAN
JA MITEN
NIISTÄ
PUHUTTAAN?**

Hetket, jolloin kuvia katsotaan yhdessä, kannattaa rauhoittaa muilta ärsykkeiltä. Keskitytään katsomaan ja puhumaan nähdystä. Taidekuvia katsottaessa ei välttämättä tarvita tietoa tekijästä tai kuvan aiheesta. Kuvan pohtiminen on luontevaa aloittaa kysymyksillä. Mitä kuva esittää? Mikä kohta mietityttää? Minkälaisia värejä kuvassa on? Kuka kuvan on tehnyt? Jonkun taiteilijan elämä voi alkaa kiinnostaa, ja mietittäväksi voi tulla kysymys, miksi taiteilija on taideteoksen tehnyt ja mitä hän on mahdollisesti halunnut ilmaista teoksen kautta.

Taidekirjat ovat oma kiinnostava maailmansa. Ensimmäiseksi ei ehkä tule mieleen antaa komeata taidekirjaa alle kouluikäisen ihasteltavaksi. Kirjojen asianmukaista käsittelyä voi opettaa. Kirja-antikvariaateista saa muutamalla eurolla upeita kuvia sisältävän teoksen vuosikymmenien takaa. Jos mahdollista, on kiinnostavaa verrata miten kokemus samasta kuvasta eroaa, kun sitä katsoo näyttöpäätteellä, kirjassa painettuna tai oikeasti museon tiloissa.

Taidekirjojen sivuilta taidehistoria hiipii niin aikuisen kuin lapsen mielikuviin. Iltasaduksi voisikin yhdessä tutkia jonkun taiteilijan elämäntarinaa. Voi esimerkiksi pohtia, mistä Marc Chagall sai ideoita lapsille helposti avautuviin teoksiinsa ja minkälaista elämää hän eli? Tai Picasson varhaiset sirkusmaalaukset houkuttelevat ehkä tutustumaan sir-

Marc Chagall, Karjakauppias, 1922, öljy kankaalle, 180 x 99,5 cm. (C) ADAGP, Localisation: Grenoble, musée de Grenoble, (C) Centre Pompidou, MNAM-CCI, Dist. RMN / Philippe Migeat

kuksen maailmaan lähemminkin. Taidehistoria on ehtymätön aarreaitta niin kuvien kuin ihmiskohtaloiden ja historyayhteyksiensä kautta.

Taiteeseen sisältyy myös hämmentäviä kuvia ja aiheita. Hämmentävyys liittyy usein nykytaiteeseen. Aikuinenkin saattaa törmätä asioihin, jotka ovat vaikeasti käsitettäviä tai hankalia. Miten sitten lapsi näkee ja ymmärtää tällaiset asiat? Pitäisikö aikuisen toimia sensorina nykytaidetta lähestyttäessä? Asia ei ole yksiselitteinen, ja sitä on hyvä pohtia etukäteen. Näyttelyä voi käydä katsomassa ensin itsekseen tai selvittää sen sisältöä näyttelyn tunnevan henkilön kanssa (esim. informaatiosta vastaava henkilö, museopedagogi).

On vaikeaa määritellä minkälaiset taiteen kautta välittyvät asiat ovat lapselle liian hämmentäviä. Joskus on niinkin, että aikuiselle aiheensa tai esittämistapansa vuoksi vaikea taideteos onkin lapsen mielestä kiinnostava. Lapsi näkee teoksen oman ymmärrys- ja hahmottamiskyynsä kautta ja ehkä eri tavoin kuin aikuinen. Taidemuseot ovat yleensä myös tiloina mielenkiintoisia (esim. Kiasma, Ateneum), ja lapsen huomio kiinnittyy ehkä tilallisiin kokemuksiin yhtä hyvin kuin taideteoksiin.

LAPSEN KAUNIS JA HYVÄ

Taidejuttujen tekemiseen liittyy katseen ja käden yhteistyöllä aikaansaadun pohtimista. Se on osa esteettisen havainnoimisen alkua. Lapsi rakentaa oman kauneuskäsityksensä ja arvotuksensa tekemällä ja aistimalla. Aikuisella on tässä roolinsa, sillä hänen kauneuskäsityksensä vaikuttavat lapsen ajatuksiin. Siksi aikuisen on joskus aiheellista pidätellä itseään puuttumasta

liikaa lapsen tekemiin valintoihin. Kaiken ei tarvitse sopia aikuisen ajatuksiin ja olla esimerkiksi symmetristä ja siistiä. Lapselle täytyy antaa tilaisuus rakentaa oma esteettinen maailmansa, johon liittyvät ajatukset ovat hänen itsensä pohtimia ja kokeilemia.

Aikuinen oppii vähitellen hienovaraisesti tuntemaan, mikä on lapsen tapa tehdä ja tapa hahmottaa maailmaa. Kun lapsi on tyytymätön syntyneeseen tulokseen, on sekin mainio tilaisuus keskustella siitä, mikä on kaunista, mikä rumaa ja erityisesti miksi on niin? Joskus epäonnistumisen tunteet johtuvat alussa asetetuista tavoitteista, ja ne pitää sallia, jos ne ovat tullakseen. Joskus voi sitten kokeilla uudestaan tai tehdä jotain ihan muuta!

Aikuisen on hyvä miettiä omaa rooliaan tehdessään asioita lapsen kanssa. Minkälainen rooli tukee lapsen tekemistä? Pitääkö aikuisen asettua taka-alalle katsojaksi vai voisiko aikuinen ottaa aktiivisen roolin? Yhdessä tekeminen tarkoittaa yhdessä pohdittuja esteettisiä valintoja ja teknisiä ratkaisuja. Tällöin lopputuloskin on yhteinen, yhdessä ajateltu. Lapsi oppii seuratessaan aikuisen tekemistä ja esteettisiä valintoja. Omia ajatuksia kannattaa pukea sanoiksi lapselle ymmärtää: miksi aikuinen tekee noin, miksi aikuinen valitsee tuon? Samalla lapsi oppii itse perustelevaan ja sanallistamaan omaa tekemistään.

Lasten pitkäjänteisyys voi olla monenlaista. Toisilta asiat valmistuvat nopeasti, ja toisten kohdalla työskentely voi katketa välillä ja jatkua myöhemmin. Keskittymistä oppii harjoittelemalla, mutta keskittymistä ja sen opettelua ei kannata asettaa taidetekemisen päätavoitteeksi. Arvokkaana voi nähdä lyhytkestoisemmankin tekemisen, sillä sekin voi tuottaa tekijälleen suurta iloa.

Kodissa esille asetettuina lapsen tekemät taidejutut puhuttelevat niin kodin asukkaita kuin vierailijoitakin. Ne säilyttävät yhteisiä muistoja,

joihin voi palata pitkänkin ajan kuluttua. Lapsen pienempänä tekemät työt muistuttavat aikaisemmista kehitysvaiheista ja ajatuksista. Piirroksille ja maalauksille sopiva arkistointipaikka on vaikkapa suuri pahvikotelo, jollaisia taiteilijatkin käyttävät töidensä säilömiseen ja kuljettamiseen. Niitä saa taiteilijatarvikeliikkeistä ja kirjakaupoista. Myös tavallinen arkistointimappi on toimiva lapsen teosten tallettamiseen.

KOTIATELJEE - MAHDOLLISTA TOTTAKAI

Miten kotona voi tehdä taidejuttuja? Tilaa voi olla vähänlaisesti ja kodissa voi asua eri-ikäisiä lapsia erilaisine reviiireineen. Miten sovitaa taiteen tekeminen tähän yhtälöön? Ihanne, mutta ehkä harvemmin toteutettavissa, on erillinen huone kaikelle taiteeseen, askarteluun ja käsillä tekemiseen liittyvälle. Jonkin kaapin

kuitenkin saa ehkä tyhjennettyä tätä varten. Lasten teoksia voi ripustaa kodin seinille, ja esim. eteinen muotoutuu helposti lasten vaihtuvien näyttelyiden galleriaksi. Kannattaa myös hankkia irtokehyksiä, joissa työt laitetaan esille.

Kun taiteen tekemiseen tarvittavia materiaaleja alkaa kerätä, on käytöstä poistettu vahaliina oivallinen alku. Suojaaminen helpottaa jälkien siivousta, jos tilaa ei ole sille, että pitäisi lapsille pysyvää taiteilupöytää tai aluetta. Kun taiteiluvälineet ovat lapsen tietämässä paikassa, lapsenulottuvilla, niitä tulee otettua helposti käyttöön. Lapsi saa ja osaa itse mennä kaapille tai laatikolle halutessaan tehdä taidejuttuja. On materiaaleja, jotka sisältävät suuren kaaosmahdollisuuden (kuten nestemäinen tussi kaatuessaan). On myös materiaaleja, joissa on haitallisia ainesosia (kuten taiteilijatasoiset akvarellivärit, joiden jotkut värit sisältävät raskasmetalleja, tai kuivapastelliliidut, joista väripigmenttejä leviää hienona pölynä ilmaan ja käsiin). Näitä täytyy säilyttää paikassa, joka vaatii aikuisen kädet antajaksi. Materiaaleja hankkiessa kannattaa varmistaa asiantuntijalta (esim. taiteilijatarvikeliikkeet) niiden soveltuvuus lasten käyttöön.

Joitakin asioita on kiva tehdä lattialla, toiset työvaiheet taas tapahtuvat helpommin pöydällä tai seinään kiinnitetyllä alustalla. Jotta tai-

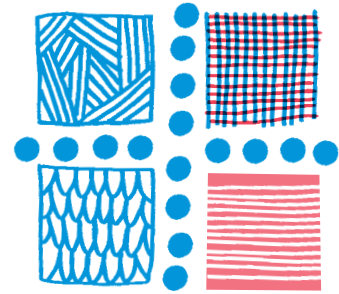
teiltuokiot sijoittuisivat sujuvasti muuhun elämään, kannattaa opetella välineiden pois siivoaminen. Asianmukainen ja helposti käytettävä säilytyspaikka perustelee tässäkin paikkaansa.

MITÄ TAITEILUUN TARVITAAN?

Materiaaleja löytyy hyvin varustetuista liikkeistä (taiteilijatarvikeliikkeet, askarteluliikkeet, paperi- ja kirjakaupat), ja rahalla saa hyvää laatua ja valinnanvaraa. Mutta kaikkea ei tarvitse hankkia kerralla, vaan voi aloittaa yhdellä laadukkaalla materiaalilla ja tutustua siihen rauhassa.

Alku voi olla taikataikina (ohje sivulla 45), joka vaatii vain kuiva-aineruokakaapin kartoitusta. Löytyisikö sieltä vanhenevia vehnä jauhoja? Vahaliidut, puuvärit ja tussit löytynevät useimmista kodeista. Usein lapsille tarkoitettut materiaalit ovat laadultaan heikkoja. Vesiväreillä ei ole kiva maalata, jos väriä ei irtoa siveltimeen, tai vahaliiduilla ei ole hauskaa piirtää, jos ne katkeavat liian helposti tai piirrettävä viiva jää kovin hennoksi. Sivel-linkään ei paljasta kaikkia salojaan, jos sen karvat irtoavat maalauksen joukkoon tai ovat liian jäykkiä. Hyvät siveltimeet voivat tuntua kalliilta hankinnalta, mutta hyvin hoidettuna niistä saa iloa vuosiksi eteenpäin. Työskentelyn lomassa opitaan myös arvostamaan ja hoitamaan taiteiluvälineitä.

Sivuilla 14–15 on listattuina materiaaleja, joita kotona olisi hyvä olla. Kuvataidetyöskentelyssä tietyt perusmateriaalit ovat käyttökelpoisia monenlaisessa tekemisessä, joten niiden hankkimiseen kannattaa panostaa. Asiantuntemusta löytää taiteilija- ja askartelutarvikeliikkeistä. Kodin kaapeista, kierrätyskeskuksista sekä kirpputoreilta tekee myös hyviä löytöjä. Esimerkiksi vanhat tekstiilit, korut, napit, rikkinäiset lelut jne. sopivat materiaalivarastoon.

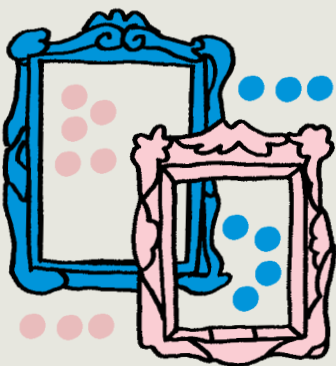

TARVIKKEITA TAITEILUUN

AKRYYLIVÄRIT Perusvärit (kylmä ja lämmin punainen, kylmä ja lämmin keltainen, kylmä ja lämmin sininen, musta, valkoinen), myydään yleensä 250 ml ja 500 ml pakkauksissa. Värisävyjen nimet vaihtelevat valmistajasta riippuen. Hyvään alkuun pääsee vaikka ostamalla ensin vain yhden keltaisen, punaisen ja sinisen värin. Näitä sekoittamalla saa lisää värejä.

HELMIÄ, PALJETTEJA, NAPPEJA

IRTOKEHYKSIÄ Erikokoisia kehyksiä lasten töiden esille laittamista varten.

KANKAITA Vanhoista vaatteista ja kodintekstiileistä saa hyviä tilkkuja.

KIINNITETTÄ ELI FIKSATIIVIA (Hiuslakka käy myös) käytetään hiilipiirroksen ja kuivapastellipiirrosten kiinnittämiseksi paperiin. Haitallista hengitettynä.

KUUMALIIMAPISTOOLI JA LIIMAPATRUUNOITA

KUMINAUHAA

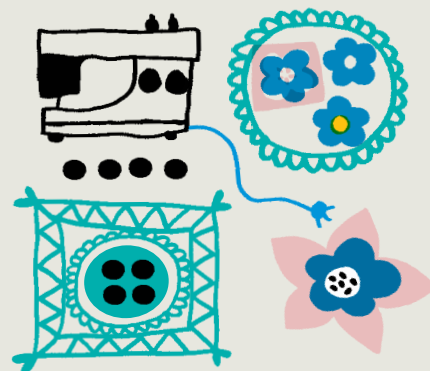
LIIMAA, ERIKEEPERIÄ TAI PUULLIIMAA

ITSETEHTY JAUHOLIIMA 1 dl vehnä jauhoja 2 dl vettä

Jauhot sekoitetaan vispaimalla kylmään veteen ja seosta keitetään miedolla lämmöllä noin puoli tuntia. Hämmennetään koko ajan. Liima sopii paperin, kankaan ja muovin liimaamiseen. Säilyy jääkaapissa kannellisessa rasiassa 1-2 viikkoa.

Vinkki! Keitetty ja kylmäksi jäähtynyt peruna halkaistaan. Toimii liimapuikkona paperin liimauksessa.

LYIJYKYNIÄ JA TEROTIN Lyijykynistä löytyy monta eri kovusastetta. 2 B on tyypillisin piirtämiskovuus, lisäksi voi olla tätä pehmeämpiä kuten 4B ja 6B sekä kovempia kuten HB ja 2H.

OMPELUNEULOJA JA LANKOJA

PAHVIA Esim. kotiin tulevia pahvisia postipaketteja ja tyhjiä ruoka-aineiden ym. pahvipakkauksia.

PAPERIA Sanomalehtiä, värillisiä papereita, vanhoja lahjapapereita ja tapetinpaloja.

PIIRUSTUS- JA MAALAUSPAPERIA Myydään irtoarkkeina ja lehtiöissä. Monikäyttöisiä kokoja ovat A2 tai A3. Piirustuspaperin materiaali on useimmiten selluloosa.

Vesiväreille parasta on akvarellipaperi, joka on paksumpaa kuin piirustuspaperi. Sen valmistusmateriaalina on yleensä puuvillalumpu. Akvarellipaperit ovat hintavia ja niitä on monta eri paksuutta; mitä paksumpi paperi sitä kalliimpi. Akvarellipaperille voi maalata myös akryylimaaaleilla ja pullopeiteväreillä, piirustuspaperiksi pinta on melko rosoinen. Piirtämiseen sopii parhaiten tavallinen sileä piirustuspaperi. Luonnosteluun voi käyttää myös kopiopaperia.

PIIRUSTUSHIILTÄ JA HIILIKUMI

Hiiltä on olemassa useaa eri paksuutta, kannattaa ostaa ainakin ihan ohutta ja hyvin paksua. Hiilipiirros tarvitsee kiinnityksen eli fik-satiivin tai hiuslakan pysyäkseen paperissa. Hiilipiirrosta korjaillaan hiilikumilla, kankaan- tai säämis-kämpälasella voi myös pyyhkiä hiilipiirrosta.

PURKKEJA Materiaalina lasi tai muovi.

PUUVÄREJÄ puuväreissä on suuria laadullisia eroja, yleensä halvimmät ovat heikoimpia. Jos puuvärejä on mahdollista kokeilla kaupassa, kannattaa testata ja etsiä mieluisimpia.

SAKSET, askartelu- ja yleissakset (esim. Fiskarsin yleissakset).

SAVEA myydään 10 kg pakkauksissa. Yleisimmät savilaadut ovat punasavi ja valkosavi. Punasavi on harmaata (keramiikkauunissa poltettuna punaruskeaa, raakapolttolämpötila on noin 600 °C). Valko-

savi on yleensä vaaleanharmaata (poltettuna valkoisen eri sävyjä, raakapolttolämpötila on noin 950 °C). Jos haluaa käyttää savea kotona ilman, että vie sitä poltettavaksi, on kestävin shamottia (murskattua pientä keramiikan si-rua) sisältävä savi kuivana ja polttamattomana. Piippusavi eli kuvanveistosavi sopii hyvin veistosten tekoon, ja sitä ei ole tarkoitus ollenkaan polttaa.

SIVELTIMIÄ Eri kokoisia. Vesiväri-maalaukseen ja nestemäisellä tus-silla työskentelyyn soveltuvat ora-vankarvasiveltimet sekä synteettiset siveltimet. Akryyli-maaleille ja pullopeiteväreille maalaamiseen sopivat jäykemmät sianharjassivel-timet sekä synteettiset siveltimet. Liimapensselit ovat yleensä sianharjasta. Hienoimmat ja kalleim-mat siveltimet ovat esim. näädänkarvaa, ja ne sopivat öljyväri-maalaukseen, mutta myös akvarelleilla työskentelyyn. Synteettisistä kui-duista valmistetut siveltimet ovat kestäviä lasten käytössä. Siveltimet säilytetään harjakset ylöspäin. Puh-distukseen käytetään mietoa saip-puaa (esim. mäntysuopaa) ja vettä.

TUSSEJA Kaikki tarjolla olevat vesiliukoiset tussit käyvät lasten piirtämiseen. Sprii-liukoisia tusseja voi käyttää esim. kankaalle, lasille ja muoville piirtämiseen. Vesiliukoiset tussit tarttuvat vain paperil-le ja pahville (erikseen on olemas-sa myös tekstiilitusseja erityisesti kankaalle piirtämiseen).

TAPETTILIISTERIÄ ja esim. muo-vinen iso makeirasia tai muu kan-nellinen muovirasia liisterin liuotta-miseen ja säilyttämiseen.

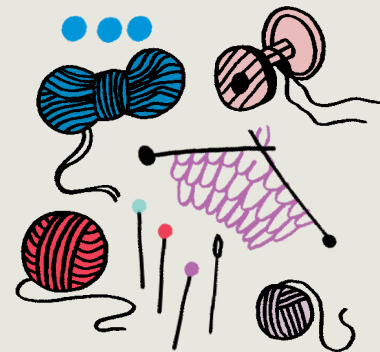
VANUA Esim. vanhan hylätyn tyy-nyn sisältö. Vanua myydään myös kangaskaupoissa.

VESIVÄRINAPIT tai **PEITEVÄRIT** Peitevärit ovat peittävämmät kuin vesivärit eli akvarellit. Taiteilija-tasoisten akvarellien jotkut värit si-sältävät raskasmetalleja kuten kad-miumia. Siksi niitä ei kannata käyt-tää aivan pienten lasten kanssa.

VAHALIINA tai muu suoja työsken-telyalustalle.

VAHALIITUJA Vahaliitujen laatu- ja ominaisuuserot ovat suuria. Taitei-lijatarvikeliikkeissä on yleensä laa-ja valikoima erilaisia vahaliituja, joi-ta kannattaa kokeilla jos mahdol-lista. Vahaliiduissa sideaineena on yleensä vaha, jonka ominaisuudet vaikuttavat siihen onko liitu kova vai pehmeä.

VILLA- TAI PUUVILLALANKOJA

2 RESEPTTEJÄ TAIDEJUTTUJEN TEKEMISEEN KOTONA

Resepteihin on valittu Annantalon Taideneuvolassa 2009–2011 tehdyistä tehtävistä niitä, jotka on helppo toteuttaa kotona. Tehtävät on ajateltu aikuisen ja lapsen yhdessä tehtäviksi. Yhdessä tekeminen on rinnakkain ja lomittain työskentelyä. Jotkut työvaiheet lapsi voi tehdä myös itseksensä tai autettuna iästä riippuen. Joissakin tehtävissä (kuten roolivaatteen teossa) lapsi voi toimia suunnittelijana ja aikuinen tekee vaativimmat työvaiheet.

MAALATAAN MAALATAAN

Anne Rossi-Horto haastattelee kuvataiteilija Eeva-Leena Eklundia lapsuudenkokemuksista ja taidemaalarin työstä.

Eeva-Leena Eklund, Bambit
pallosateessa, 2008,
sekatekniikka kankaalle,
170 x 165 cm.

MAALASITKO JA PIIRSITKÖ PALJON LAPSENA? Piirsin paljon pienestä asti, maalaamisen aloitin koulussa vesi- ja peiteväreillä ja öljyväreillä maalaamisen vasta lukion jälkeen. Ensimmäinen maalausmuistoni on kun maalasin kesäisin isoisäni maalipensseleillä pihan laattakiville ja talon seinään, maalina pelkkää vettä. Sen muistan hyvin ja se oli hauskaa!!

OLIKO SINULLA JOKU AIKUINEN, JOKA OLISI JOHDATTANUT SINUA TAITEEN ÄÄRELLE? Äiti ja isä, isovanhemmat ja ensimmäinen hoitotätini kannustivat piirtämään, jos en keksinyt mitään tekemistä. Samaa ehdotan minäkin omille lapsilleni aika usein.

**YLEENSÄ
MAALAAMINEN
ON IHANAA
JA KIVAA
MUTTA AINA
SE EI SUJU.**

MITEN MAALAUKSESI SYNTYVÄT? Yleensä aloitan jostain kuvasta, joko itse ottamastani valokuvasta, postikortin kuvasta, kiiltokuvasta tai lähtökohdانا voi olla joku koriste-esine tai lelu. Tutkin usein aika laajaa kuvakoelmaani, joka koostuu edellä mainittujen lisäksi lehtikuvista, lastenkirjoista, tiede- ja eläinkirjoista jne. Ajattelen, että mitä tahansa voi ottaa maalauksen aiheeksi. Usein lähtökohdan värit ja sommitelma muuttuvat kokonaan maalaamisen aikana, eli lopputulos on hyvin erilainen verrattuna lähtökohtaan.

MITÄ AJATTELET MAALATESSASI? Ajattelen paljon värejä ja sitä tunnelmaa minkä haluaisin maalauksesta välittyvän. Joskus en mieltä mitään, tai mieltä, että mitä ruokaa tänään laittaisin, mitä kaupasta pitää ostaa...

MILTÄ MAALAAMINEN TUNTUU? Yleensä se on ihanaa ja kivaa, mutta aina se ei suju. Silloin se tuntuu raskaalta ja vaikealta. Yleensä aika auttaa, ja uuden maalauksen aloittaminen, vanhan maalauksen peittäminen ja alusta aloittaminen auttavat. Tai sitten teen jotain ihan muuta vähän aikaa.

MINKÄLAINEN ON TYYPILLINEN TYÖPÄIVÄSI TYÖHUONEELLA? Maalaan yleensä useaa työtä samanaikaisesti. En käytä maalaustelinettä, melkein aina maalaan lattialla. Yleensä kuuntelen radiota. Jos maalaaminen ei suju, minulla on myös ompelukone työhuoneella. Parhaiten työskentelen aamupäivisin. Silloin tällöin selailen myös keräämiäni materiaaleja ja ottamiani valokuvia maalausaiheita varten.

MAALAAATKO LASTESI KANSSA? Kyllä, kotona vesiväreillä ja joskus työhuoneellani akryyliväreillä. Myöskin he ovat kokeilleet vedellä maalausta ulkona!

MITEN TAIDE ON LÄSNÄ PERHEENNE ARJESSA? Meillä on kotona paljon maalauksia seinillä, ei kuitenkaan mun omia. Aika säännöllisesti kierretään näyttelyitä ja joskus käydään avajaisissa. Kiasmassa lasten suosikki on kahvion suklaakakku ja kiva kaikuva tila ramppeineen! Joskus poikia saa vähän suostutella näyttelykierrokselle, mutta yleensä kierroksen jälkeen he ovat olleet innoissaan ainakin jostain näkemästään työstä. ●

MAALAUSMATERIAALIT Kaikki maalausmateriaalit eivät sovellu kovin hyvin pienille lapsille. Esimerkiksi öljyväreillä maalatessa käytetään usein tärpättiä, jota saa antaa lasten käyttöön vain tarkkaan valvotussa tilanteessa. Toisaalta, jos tilanne on hyvin suunniteltu, melko pienikin lapsi voi maalata öljyväreillä. On olemassa myös vesiliukoisia öljyvärejä, jotka soveltuvat lasten käyttöön perinteisiä öljyvärejä paremmin. Öljvärimaalaukset tehdään yleensä pingotetulle kangaspohjalle, jolle maalaaminen on erilainen kokemus kuin paperille maalaaminen. Valmiina myytävälle kangaspohjille voi kokeilla maalaamista myös akryylimaaleilla, vesiväreillä, peiteväreillä ja nestemäisellä tussilla tai piirtämistä vahaliiduilla, lyjykynällä ja puuväreillä.

Akryylivärit ovat muovipohjaisia ja vesiliukoisia maaleja. Ne ovat hyvät perusmaalit lapsen maalaamiseen, sillä ne kuivuvat ja kiinnittyvät monenlaisiin pintoihin. Niillä voi maalata vaikka kiven pintaan. Pullopeitevärejä voi myös ohentaa vedellä tai maalata suoraan ohentamattomalla maalilla. Niillä voi maalata paperille tai pahville, mutta muihin pintoihin ne eivät oikein kiinnity. Lapsella kannattaa olla kahdenlaiset maalit; sellaiset, joilla voi maalata paksustikin, kuten akryylimaalit tai

MAALATA VOI ESIM. paperille, kankaalle, kiviin tai seiiniin, ja maalauksen voi tehdä siveltimellä öljyvärejä, akryylimaaleja, akvarellivärejä, sormivärejä, temperamaaleja tai pullopeitevärejä käyttäen. Sormilla maalaamiseen sopivat parhaiten sormivärit ja pullopeitevärit. Myös nestemäinen tussi on maalia. Maalaus voi syntyä miniatyyrikokoiselle posliinialustalle (esim. Sinebrychoffin taidemuseon miniatyyrimaalaukkoelma) tai valtavana seinämaalauksena, se voi myös olla mitä tahansa tältä väliltä. Löytyisikö Helsingistä seinämaalauksia? Maalauksia ovat myös suihkutettavilla spraymaaleilla tehdyt graffitit ja stencil-kuvat, joita kaupungissa siellä täällä näkee.

HUOM!

● www.valopaja.com

LISÄVIRITYKSIÄ

Valaisimilla voi myös piirtää. Monessa digikamerassa on pitkä valotusaika (valitaan noin 8-15 sekuntia), jota käyttämällä valaisimilla voi piirtää valokuvioita. Kannattaa etsiä toimintoa esim. SCN-valikon kautta. Jos toimintoa ei löydy, voi kokeilla ottaa kuvat perusasetuksilla pimeässä huoneessa (jotkin kamerat antavat tuolloin automaattisesti muutamien sekuntien valotusajan).

pullopeitevärit, ja toisena vesivärit, joilla saa aikaan ohuempia väripintoja. Jos kotoa löytyy seinäpinta, johon saa tehdä seinämaalauksen, ovat akryylimaalit parhaita tähän tarkoitukseen. Sen sijaan jos halutaan tehdä ikkunaan pois pestävä maalaus, käytetään vesivärejä.

VALOLLA MAALAAMISTA JA PIIRTÄMISTÄ Paristokäyttöisillä led-valaisimilla voi kotona maalata valolla ja luoda esim. värikkään varjoteatteri-pienoisnäyttämön. Valkokangas tehdään vaikkapa tyynyliinasta ja valonlähteiksi sopivat eriväriset led-avaimenperät, joita lasten on helppo ja turvallista käsitellä. Valaisimen voi tehdä myös itse teippaamalla ultrakirkkaan led-komponentin kiinni 3V-nappiparistoon (Huom! Itsetehty led-valaisin sisältää pieniä irtoilevia osia, eikä siksi sovellu kovin pienille lapsille). Kun valaisimen pohjaan kiinnittää sinitarraa, on valo helpompi kohdistaa. Valkokankaan eteen asetellaan esim. leikkieläimiä ja kristallia muistuttavia muoviesineitä. Valot suunnataan esineisiin, ja niiden varjoista muodostuu asetelmia valkokankaalle. Varjot voidaan valokuvata tai videoida, kun kamera viedään lähelle valkokangasta. Värikkäät valomaisemat ja varjokuvat ruokkivat mielikuvitusta ja niistä syntyy helposti tarinoita.

LILJA, RUUSU, KIRSIKKAPUU

Tehtävää alustetaan etukäteen tutkimalla kirjoista asetelmamaalauksia ja -piirroksia tai käymällä esim. Ateneumin tai Sinebrychoffin taidemuseoissa. Museoiden kokoelmien teoksia on mahdollista tutkia myös Valtion taidemuseon sivuilla: www.fng.fi (taidekokoelmat). Teoksia haetaan esim. aiheen tai taiteilijan nimen mukaan. Kiinnostavia asetelmia löytyy esim. seuraavilta suomalaisilta taiteilijoilta: Fanny Churberg, Helene Schjerfbeck ja Ferdinand von Wright. Sinebrychoffin museon kokoelmista löytyy eurooppalaisia asetelmamaalauksia jopa 1600-luvulta asti.

KUKKAKAUPPA Tehdään retki kukkakauppaan tai torille ja ostetaan pieni valikoima erilaisia kukkia. Kukkien ei tarvitse olla ensiluokkaisessa kunnossa, sillä niitä käytetään mallina. Jotkut kukkakaupat saattavat antaa vanhentuneita kukkia lähes ilmaiseksi!

Kukkakaupan myyjältä kysytään kukkien nimet. Kukkakirjan lainaaminen kirjastosta sopii tukemaan kukkivan maailman tutkimista. Sitten tehdään retki luontoon ja kerätään esim. heiniä, ruokoja, oksia, kukkia. Kivet ja kävytkin sopivat asetelmaan.

Miksi ihmiset yleensä pitävät asetelma- ja kukkamaalauksista? Miksi taiteilijat tekevät asetelmia? Johtuisiko se siitä, että kukat ovat niin kauniita ja kiehtovia? Malleina ne ovat hyviä, sillä ne pysyvät paikoillaan, kun niitä tutkii katseellaan ja tekee havaintoja.

TARVITAAN

- Valkoinen liitutaululiitu, vahaliituja, hiiltä
- Canson Ingres -paperia (valittavana paljon eri sävyjä) tai ruskeaa voimapaperia
- Fiksatiivia tai hiuslakkaa
- Puuvillakankaan pala tai hiilikumi

HUOM!

- Valtion taidemuseon verkkosivut: www.fng.fi

Tuuli-Anna Viitanen, Kuolleet lehdet,
2011, sekatekniikka, kollaasi, 55x75 cm,
kuvaaja Matti Utrainen

ASETELMAN KOKOAMINEN Kukkakaupan tai torin kukista ja luonnon materiaaleista tehdään asetelma. Mikähän kukkaruukku tai maljakko sopisi tähän kokonaisuuteen? Asetelma rakennetaan pöydälle tai tuolille ja taustalle pannaan kangas. Siihen voi asetella hedelmiä tai vaikkapa juureksia kukkien ja kasvien lisäksi.

Rakennettua asetelmaa työstetään sekatekniikkana erilaisilla liiduilla ja piirtimillä. Paperi saisi olla tavallista piirustuspaperia laadukkaampaa, kuten esim. Canson Ingres -paperia, akvarelli- tai piirustuspaperia (ruskea voimapaperikin käy). Paperi kiinnitetään maalarinteipillä kulumista pöytään tai piirustuslустаan ennen piirtämisen aloittamista.

ASETELMAN PIIRTÄMINEN Kun asetelmaa ryhdytään piirtämään, tarkastellaan ensin miltä suunnalta asetelma on kiinnostavin. Asetelmaa katsellaan ja siitä voi puhua ennen kuin ensimmäistäkään viivaa on syntynyt paperille, tai sitten voi ryhtyä heti piirtämään. Mitä värejä asetelmasta löytyy? Jos liiduissa ei ole juuri sopivaa väriä, saako sen aikaan sekoittamalla värejä toisiinsa? Liiduilla piirtämistä harjoitellaan kokeilupaperille ennen varsinaisen työn piirtämistä. Muuttuuko piirrosjälki, jos samaa asetelmaa piirtää erikokoisille papereille?

LISÄVIRITYKSIÄ

Asetelmaa piirretään mahdollisimman monilla erilaisilla piirtimillä (kuivapastelliliiduilla, vahaliiduilla, puuväreillä, lyijykynillä, hiilellä) erilaisille papereille. Miten erilaisia kuvia tulee eri piirrostekniikoilla? Mitä kaikkia piirrostekniikoita voi yhdistellä keskenään? Taululiidulla kokeillaan piirtämistä mustalle paperille, sillä lopputulos on aika jännittävä. Yksi kuva tehdään vesiväreillä. Miten eri tekniikoilla tehdyt kuvat eroavat toisistaan?

ASETELMA HAHMOTELLAAN ensin hiilellä (tai lyijykynällä) paperille. Piirtämistä jatketaan vahaliiduilla, puuväreillä tai taululiidulla. Taululiituja saa myös värillisinä. Piirustus kiinnitetään paperiin, sillä muutoin piirrosjälki varisee pikkuhiljaa pois. Kiinnittämiseen käytetään fiksatiivia tai hiuslakkaa. Fiksatiivin suihkuttaminen piirroksen pinnalle tehdään ulkona noin 30 cm päässä paperin pinnasta ja suihkepulloa koko ajan liikuttaen. Paperin on paras olla vaaka-asennossa alustan päällä, silloin suihkutusta ei jätä valuvia vanoja piirrokseseen. Fiksatiivi kuivuu muutamassa minuutissa.

LOPUKSI Asetelma jätetään vanhenemaan ja kuivumaan rauhassa ja sen pariin palataan, kun sen elolliset osat, kuten kukat ja hedelmät, näyttävät jo aivan erilaisilta. Tippuneet lehdet ja muuttuneet värit houkuttelevat ehkä piirtämään uudestaan, nythän asetelma on aivan toisenlainen kuin aluksi. Joskus taiteilijat ovat käyttäneet asetelmiensa malleina vanhentuneita, jo pilaantuneita hedelmiä ja kuolevia kukkasia. Esimerkiksi Helene Schjerfbeckin teoksien joukosta löytyy tällaisia asetelmia.

Nestemäistä tussia tulee harvemmin hankittua lapsiperheisiin, sillä sen käyttäminen voi aiheuttaa melkoisen sotkun. Sillä saa kuitenkin aikaan paljon syvempää mustaa kuin esim. vesiväreillä. Tässä tehtävässä aikuinen ja lapsi ovat molemmat vuorollaan mallina ja päätyvät lopulta samaan maalaukseen.

YHTEINEN OMAKUVA: TUSSI MAALAUSTA

Tussia (sama kuin muste) myydään pienissäkin pulloissa, mutta sen hankkiminen isossa pullossa esim. yhteishankintana tulee edullisemmaksi. Tussi on hienojakoista hiiltä, joka on sekoitettu kiinnitysaineen kanssa veteen. Tussilla voi sekä piirtää että maalata, ja maalausvälineenä voi käyttää monenmoista puutikusta siveltimeen.

Tussilla työskennellessä kannattaa työskentelytilat suojata erityisen hyvin, sillä tussi saattaa imeytyä esim. pöydän pintaan. Myös vaatteet suojataan. Käsiiin helposti jäävät tussitahrat kuluvat pois muutamassa päivässä.

TUSSIA KOKEILLAAN ensin kokeilupaperille. Minkälainen jälki tulee erilaisilla piirtimillä? Mikä piirrin tuntuu omaan käteen sopivimmalta? Tussia voi laimentaa vedellä, jos halutaan harmaan sävyjä. Kun tekniikkaan

TARVITAAN

- Nestemäistä tussia (mustetta)
- Peili
- Paperia, pienempää (esim. A4) ja isompaa (esim. A3 tai A2)
- Erilaisia piirtimiä, esim. joitakin seuraavista: teräväksi leikattu juomapilli, vanupuikko, puun oksat, sivellin, bambupiirrin, metalliterät
- Vesikuppi ja vettä

LEONARDO DA VINCI

Leonardo da Vinci (1452-1519) oli italialainen taiteilija, arkkitehti, keksijä ja luonnontieteilijä. Hän oli jo lapsena intohimoinen piirtäjä. Hän piirsi näkemiään maisemia, ihmisiä, taloja, eläimiä ja kasveja aina mukanaan pitämäänsä muistikirjaan. Piirtämisen välineinä hän käytti punaliitua, mustetta ja metallikynää sekä hopeakynää.

Leonardo da Vinci, Kristuslapsitutkielma, n. 1501-1510 (punaliitu paperille). Galleria dell' Accademia, Venice, Italy/ The Bridgeman Art Library

on tutustuttu, sitä kokeillaan ensin piirtämällä toisesta muotokuva esim. A4-kokoiselle paperille. Asetutaan vuorotellen malliksi. Mallin täytyy pysyä paikallaan, jotta kuvan tekijä voi tehdä havaintoja kohteestaan. Kun kumpikin on saanut muotokuvan valmiiksi, niitä tarkastellaan yhdessä.

OMAKUVA Seuraavaksi ryhdytään tekemään yhteistä omakuvaa isolle paperille. Samalle paperille tulee kummankin kuva ja niitä voidaan maalaata yhtä aikaa. Tässä vaiheessa tarvitaan peiliä. Omakuvan voi tehdä myös ilman peiliä tutkimalla, miltä minä näytän. Koska molemmat piirtävät samalle paperille, täytyy yhdessä miettiä kokonaisuutta. Mihin minun kuvani tulee ja mihin sinun? Mitä taustalla näkyy? Kuivunutta tussimaalausta voi jatkaa puuväreillä tai vahaliiduilla.

KOPIOKUVAKOLLAASI -TÄRKEÄT IHMISET

Ennen tehtävän tekemistä tutustutaan Marc Chagallin maalauksiin (ks. myös s. 9). Hänen teoksissaan ihmisiä ja eläimiä leijuu unenomaisissa tiloissa. Hän on maalannut paljon vaimoansa Bellaa ja muita läheisiä ihmisiä. Kuvien tunnelmasta voisi saada ajatuksia maalauscollaasin tekoon.

SOMMITTELU Leikataan valokuvakopioiden ihmishahmot irti taustasta. Ryhdytään sommittelemaan niitä paperille. Mihin minun valokuvani tulee? Kenen kuvan haluan lähimmäs itseäni? Kuvasta muodostuu tärkeiden ihmisten verkosto paperille.

KUVAN TYÖSTÖ Kun kuvat ovat löytäneet oikeat paikkansa, ne liimataan kiinni. Muodostuuko kuvien ja ihmisten välille maalattuja ja piirrettyjä polkuja vai yhdistääkö heitä yhteinen tausta, jokin paikka tai tunnelma? Taustaa työestetään puuväreillä ja vesiväreillä. Myös valokuvakopioiden päälle voi piirtää ja maalata, jos haluaa. Mustavalkokopioita on hauska muokata väreillä. Tuleeko mummille vihreä tukka?

Tutkitaan kotoa löytyviä valokuvia sukulaisista ja ystävistä. Vanhat mustavalkokuvat, joissa näkyy vaikka mummin äiti, ovat kiinnostavia tässä tehtävässä. Maalauscollaasiin valituista kuvista otetaan mustavalko- tai värikopioita esim. kopiointiliikkeessä tai kirjastossa. Kuvat voi myös skannata ja tulostaa.

TARVITAAN

- Valokopioita valokuvista; valokuvia lapsesta itsestään, sukulaisista ja ystävistä, tärkeistä ihmisistä
- A2-paperi (tai isompi)
- Vesivärit
- Siveltimeä
- Puuvärejä
- Paperiliimaa tai Erikeeperiä

”Olin kuusivuotias, kun sain kutsun naamiaisiin. Olin kertonut äidilleni haluavani pukeutua prinsessaksi. Äiti ompeli minulle valkoisesta ja vaaleanturkoosista vuorikankaasta puhvihaisen prinsessanmekon. Tuo mekko on omien lasteni roolileikeissä edelleen mukana.”

–Anne Rossi-Horto

ROOLIVAATTEIDEN MAAILMA

Roolivaatteita ei koskaan voi olla liikaa. Mahtavaa olisi, jos roolivaatteille olisi oma kaappi, mutta aivan yhtä hyvin vanha matkalaukku tai sängyn alle piilotettava laatikko sopii tähän tarkoitukseen. Roolivaatteiden muokkaaminen vanhoista hylätyistä tai erityisesti tarkoitukseen kirpputoreilta hankituista vaatteista yhdessä lapsen kanssa on loistava tapa kartuttaa roolivaatevarastoa. Tässä ompelutaitokaan ei ole tärkeintä, vaan kyky nähdä teksteilleissä piilevät mahdollisuudet.

Mitä kaikkea kutsuva roolivaatearkku sitten sisältää? Roolileikkien ei tarvitse rajoittua vain yleisimpiin ja tunnistettavimpiin hahmoihin kuten prinsessaan, supersankariin, merirosvoon, Peppi Pitkätossuun jne. Lasta voi rohkaista luomaan itse omia hahmoja. Leikkiä tukeva roolivaatevarasto sisältää esim. hameita, housuja, huiveja, viittoja, hattuja, kankaita, nauhoja. Peruukit tuovat hyvän lisän leikkeihin, ja niitä saa melko edullisesti naamiaisliikkeistä ja pilailupuodeista.

TARVITAAN

- Ompelukone
- Kuminauhaa ja hakaneula
- Värillisiä nauhoja viitan solmimiseen
- Erilaisia kankaita: nauhakujaan mieluiten puuvillakangasta noin 15 cm x 100 cm
- Hameen helman tekoon kankaita (leveys 120–140 cm)
- Viittaan erilaisia kankaita (leveys 100–120 cm) ja pituus vähintään lapsen pituus
- Hameen helmaan voi lisätä myös tylliä (leveys 120–140 cm)
- Hameen ja viitan tekoon voi hyvin käyttää käytöstä poistettuja kodintekstiilejä, kuten verhoja

HAME JA VIITTA

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

TYÖVAIHEET

1. Kankaan leikkaus
2. Taittelu
3. Ompelu
4. Kankaan rypytytys

5. Vyötärön ja helman kiinnitys
6. Vyötärökujan kuminauha
7. Kuminauhan pituus
8. Viitan teko
9. Valmis hame ja viitta

HUOM!

- Teatterimuseo, Tallberginkatu 1
www.teatterimuseo.fi

TEATTERIMUSEOKÄYNTI

Saako näitä oikeasti kokeilla?! Kaapelitehtaalla sijaitseva Teatterimuseo sopii hyvin alkusysäykseksi tai lisäainotteeksi roolivaatteiden maailmaan sukellehtaessa. Teatterimuseon uumenissa on uskomattoman houkutteleva roolivaatevarasto. Kaikkein mukavinta on, että vaatteita saa oikeasti kokeilla tilassa, joka muistuttaa teatterinäyttämön takahuonetta. Valitut roolivaatteet yllä käydään pyörähtämässä viereisen näyttämön puolella.

OHJEET HAMEEN JA VIITAN TEKOON Viitta liehuu, helma heiluu! Sekä viitan että hameen teko aloitetaan tekemällä kankaasta nauhakuja hameen vyötäröksi tai viitan kaulaosaksi. Aloitus on samanlainen riippumatta siitä kumpi tehdään.

1. KANKAAN LEIKKAUS Vyötärölle tuleva kangas saa olla noin 20 cm pidempi kuin lapsen vyötärö, tällöin kankaan rypyttämiseen jää tilaa. Vyötärönauhan kannattaa olla aika tukevaa ja luistamatonta kangasta, kuten puuvillaa. Kankaasta leikataan 15 cm leveä ja vyötärönmitta +20 cm pitkä palanen. (kuva 1)

2. TAITTELU JA OMPELU Kangas taitellaan niin, että kuminauhalle jää kuja ja samalla taittelulla muodostuu lieve, johon helma ommellaan. (kuva 2) Ommellaan kuvan osoittamalla tavalla. (kuva 3)

3. HELMA JA VYÖTÄRÖNAUHA Pöydälle asetellaan kangas tai kankaat, jotka tulevat helmaksi. Monta kangasta päällekkäin tekee muhkeamman vaikutelman. Kun kankaita on monta, ne ommellaan yläreunasta yhteen suoralla tikillä. Tällöin vyötärönauhan kiinnitys on helpompaa.

Kankaat kiinnitetään vyötärönauhan liepeeseen nuppineuloilla niin, että etsitään ensin kankaan ja vyötärönauhan keskikohta ja kiinnitetään se. Seuraavaksi lähdetään rypyttämään kangasta ja kiinnitetään sitä samalla liepeeseen. (kuva 4) Ommellaan ensin suoralla tikillä, sitten siksakilla vyötärö ja helma toisiinsa kiinni. (kuva 5)

Vyötärökujaan pujotetaan kuminauha hakaneulaa apuna käyttäen. Kuminauhan pituus mitataan lapsen vyötärölle sopivaksi ja kiinnitetään nuppineuloilla. (kuva 6 ja 7)

Vyötärökaitale ja helman sivureuna ommellaan yhteen suoralla tikillä ja huolitellaan lopuksi siksakilla. Kun hame käännetään, se on valmis!

VIITTA Viitan teko tapahtuu samalla tavalla, mutta koska yläosa tulee kaulan ympärille vyötärön sijaan, tulee sen olla lyhyempi. Muut työvaiheet tehdään samoin, mutta reunoja ei ommella lopuksi yhteen, vaan kaulan ympäri tulevaan osaan kiinnitetään esim. silkkinauhat viitan kiinni solmimiseksi. (kuva 8)

Lapsista on kiehtovaa kokeilla olla jokin tai joku muu, näyttää joltakin muulta. Naamion takana on piilossa ja silti uudella tavalla huomion keskipisteenä. Kasvomaaleilla voi myös naamioitua! Aikuinen voi tarjota omat kasvonsa harjoittelualustaksi. Lapsista on jännittävää muuttaa tutut kasvot maalaamalla. Tätä leikkiä voi dokumentoida kameralla.

NAAMIO

PAPERIMASSANAAMIO Naamion teko jakautuu vähintään kahdelle eri kerrelle työn kuivumisen vaatiman ajan vuoksi.

1. Tapettiliisteri sekoitetaan turpoamaan, mutta liisteristä tehdään hie-man ohjetta paksumpaa. Nestepohjaksi yhtä naamaria kohden riittää noin puoli litraa nestettä. Liisterin turvotessa voidaan ryhtyä silppuamaan sanomalehtiä. Sanomalehdet repeytyvät siisteimminkin suikaleiksi, kun ne revitään selkätaitoksesta käsin.

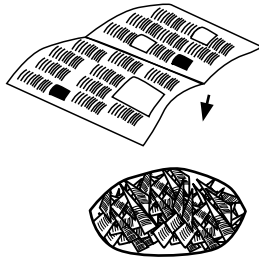
2. Naamiopohjan tekemiseen tarvitaan kokonaisia sanomalehden sivuja. Sivuihin muokataan vähän kasvoja isompi soikea tyyny, joka toimii muotina. Aloitetaan yhdellä sivulla, joka mahdollisimman tiiviisti muokataan puolipalloksi. Sen päälle lisätään seuraava sanomalehtisivu ja niin edelleen koko ajan ajatellen, että tuloksena olisi ikään kuin kasvot paperista. Valmis muotti teipataan pahvialustalle. Nenä tai kuono muotoillaan muovailuvahasta tai savesta. Jos haluaa korostetut kulmat tai muita ulokkeita kasvoihin, ne tehdään samalla tavalla kuin nenä. Naamiopohja

TARVITAAN

- Sanomalehtiä, muovikelmua, niittipyssy, pahvialusta, maalarinteippiä
- Tapettiliisteriä, Erikeeperiä tai puuliimaa
- Akryylimaaaleja
- Paljetteja, nappeja, nauhoja, lankaa tms. naamion koriste-luun sopivaa
- Puuvillakankaan paloja, kuuma-liimaa

HUOM!

- Teatterimuseon verkkosivut: www.teatterimuseo.fi
- Helinä Rautavaaran museo: Ahertajantie 5, Espoo

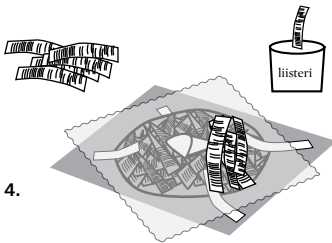
1.

2.

3.

4.

päällystetään muovikelmulla, joka toimii eristeenä. Aloitetaan nenästä ja asetellaan kelmu koko naamiopohjan päälle. Kelmu teipataan lopuksi naamiopohjan alareunoihin.

3. Liisteriin lisätään Erikeeperiä, jos halutaan kovempi lopputulos. Sano-malehtipaloja kastetaan yksitellen liisteriin ja ylimääräinen liisteri poistetaan vetämällä paperinpaloa sormien välissä. Paperinpaloja asetellaan yksitellen sormin silittelemällä naamiopohjan päälle. Ristiin rastiin, tasaisesti joka puolelle. Silmien kohdalle jätetään ohuempi kerros, samoin suun kohdalle, jos halutaan leikata suuaukko. Paperikerroksia pitäisi olla neljästä kuuteen. Liian paksua naamiota on vaikea jatkotyöstää ja se on painava, kun taas liian ohut on hauras ja menee helposti rikki.

4. Naamion kuivumiseen menee paksuudesta riippuen päivä tai kaksi, jonka jälkeen se irrotetaan varovasti muotista. Myös muovikelmu irrotetaan, jos se on jäänyt naamioon kiinni. Reunat siistitään saksilla ja silmäaukot leikataan auki. Akryyli-maaleilla saa peittävimmän lopputuloksen, mutta esim. pullopeitevärit käyvät myös naamion maalaamiseen. Maa-

lattuun ja kuivaan pintaan voi kuumaliimalla tai Erikeeperillä lisätä koristeita. Hiukset tehdään vaikkapa suikaloidusta puuvillakankaasta tai villalangasta. Hiukset niitataan tavallisella nitojalla naamion yläosaan. Myös parta onnistuu samalla tavalla. Naamio pysyy kasvoilla kangassuikaleista tehdyillä kiinnitysnauhoilla. Puuvillakankaasta leikataan noin 2–3 cm paksuiset suikaleet, pituudeltaan noin 50 cm. Nauhat kiinnitetään naamion sivuille nitojalla ja lisätään vielä hieman kuumaliimaa niitten päälle ja kankaan alle. Kuumaliiman jäähtyttyä naamio on valmis kokeiltavaksi kasvoille.

KIPSINAAMIO Kipsinaamio on nopea ja edullinen tehdä. Kipsinauhaa saa esim. apteekista. Kasvoille asetetaan ensin kostutettu talouspaperin pala, jossa on leikattu silmille aukot. Pieniä, vedessä nopeasti käytettyjä kipsinauhan palasia asetellaan kasvoille neljä viisi kerrosta. Annetaan kovetua hetki ja irrotetaan varovasti kasvoilta. Vesivärit, pullopeitevärit ja akryylimaalit sopivat kipsinaamion maalaamiseen.

VANHOISSA ANTIIKIN KREIKAN teatteriesityksissä näyttelijät käyttivät aina naamioita. Naamioilla oli liioitellun voimakkaat ilmeet, jotta yleisö näkisi ilmeet hyvin ja ymmärtäisi, mistä tunnetilasta on kysymys. Näyttelijät olivat aina miehiä, joten naisroolia näytellessään heillä oli naista esittävä naamio kasvoillaan. Kipsinaamioihin tai paperimassanaamioihin voi tehdä mahdollisimman erilaisia ilmeitä ja tunteita. Miltä näyttäisi iloinen naamio, miltä taas surullinen tai pelokas? Ilmeitä voi tutkia ensin piirtämällä. Myös sarjakuvien kuvakieli on herkullinen lähtökohta erilaisten ilmeiden kuvallisen ilmaisun tutkimiselle.

LISÄVIRITYKSIÄ

Teatterimuseossa voi käydä katsomassa vieraiden kulttuurien naamioita. Näitä naamioita on käytetty teatteriesityksissä Kiinassa, Nepalissa ja Japanissa. Helinä Rautavaaran museossa on esillä myös upeita naamioita monista maista kuten Kongosta ja Sri Lankasta.

Nukkeja on helppo ja hauska tehdä itse. Tarvikkeet löytyvät yleensä kotoa jo valmiina. Joissakin askarteluliikkeissä myydään myös valmiita nukke-aihiota, mutta itse tehdystä taitaa tulla persoonallisempi.

NUKKEHAN SE SIINÄ!

TARVITAAN

- Ompelukone
- Puuvillakangasta, esim. vanha lakana
- Vanua
- Käsinompeluvälineet: silmäneula ja lankaa
- Tusseja tai maaleja (esim. akryylimaalit)
- Parsinneula ja villalankaa
- Värillisiä ja kuviollisia kankaanpaloja

1. SUUNNITTELU JA VALMISTELU Aluksi kankaat silitetään, näin kankaalle on helpompi piirtää ääri viivoja. Kaavan nukelle saa pikkunukkeen kaavasta (s. 57) suurentamalla, mutta yhtä hyvin voi tehdä juuri sen mallisen nukkeen kuin itse haluaa. Olisiko nukke vartaloltaan pitkulainen, pyöreä, pitkäjalkainen tai pienen pieni? Kun kaavan tekee itse, jalkoja ei kannata piirtää kovin lähelle toisiaan, sillä silloin ommeltua nukkea on vaikeampi kääntää ja täyttää. Myös käsivarsien on hyvä olla selkeästi irrallaan vartalosta. Kulmakohdat, kuten kainalot, piirretään pehmeästi kaartuviksi. Silloin kangas asettuu paremmin ompelun ja leikkauksen jälkeen. Kaulan pitää olla tarpeeksi paksu suhteessa nukkeen vartaloon ja päähän, sillä kovin kapea kaula hankaloittaa nukkeen täyttämistä.

2. OMPELU JA LEIKKAUS Nukke piirretään tussilla tai lyijykynällä kankaalle. Jos haluaa antaa lapsen leikata nukkeen irti kankaasta, ompelu tehdään leikkaamattomalle kankaalle ääri viivojen mukaan ja erivärisellä langalla

kuin kangas, sillä silloin leikkaaminen on lapselle helpompaa. Kun nukke on leikattu kankaasta, se käännetään. Kääntämiseen voi käyttää esim. pitkää sivellintä, jonka varrella työnnetään kangasta eteenpäin ja saadaan kaikki pienetkin kohdat esiin.

3. VANULLA TÄYTTÄMINEN Myös täyttäminen vanulla sujuu lapsilta hyvin pitkää sivellintä käyttäen. Vanua työnnetään pieninä erinä ensin jalkoihin ja käsiin ja sitten koko nukke täyteen. Sitä, miten pehmeä tai kova nukkesta tulee, voi säädellä vanun määrällä.

4. ULKONÄÖN VIIMEISTELY Päälaelle jäänyt aukko ommellaan käsin kiinni. Nyt nukkea voi ryhtyä tekemään sen näköiseksi kuin haluaa. Nuken muokkaamisessa käyttökelpoisia voivat olla niin kankaanpalat, tussit ja villalangat kuin helmet, paljetit ja napitkin.

Heli Ryhänen, *Slow-motion*, 2010, installaatio keinoahka, täytteet, teräs, kettinki, puu. Hahmon korkeus 270 cm, kuvaaja Patrik Rastenberger

LISÄVIRITYKSIÄ

Nukke voisikin olla muotokuva. Aikuinen tekee nukesta lapsen muotokuvan ja lapsi tekee omasta nukestaan aikuisen muotokuvan. Nukkejen ympärille voi syntyä keskustelua vaikka siitä, minkälaisista väreistä ja vaatteista toinen pitää. Myös mummi- tai ukkinukke on kiva lahja isovanhemille tai omiin leikkeihin. Jos nukke ei ole kenenkään muotokuva, sille keksitään nimi. Nuket voivat tietysti lähteä mukaan retkille maailman ääriin!

5. NUKKE OMAN NÄKÖISEKSI Hiukset tehdään langasta parsinneulaa apuna käyttäen (ks. keppihevosen harja s. 42). Kasvonpiirteet tehdään tusseilla tai maalaamalla (esim. akryylimaalit). Kannattaa harjoitella ensin paperille. Myös nappisilmät ovat hauskat, ja suun ja nenän voi tehdä maalauksen sijaan ompelemalla.

6. VAATTEET Vaatteita nukke saa helposti kierrätysmateriaaleista. Vanhat vauvanvaatteet tai pieneksi jääneet lasten vaatteet ovat oivallisia tähän tarkoitukseen. Jos nukken keho on vaikka puolet vauvanvaatteen koosta, on valmista vaatetta helppo pienentää, varsinkin kun sen ei tarvitse täyttää kaikkia käyttövaatteen vaatimuksia. Saumat saavat vähän repsottaa ja hihansuut olla kantaamatta.

KEPPIHEVOSEN LAUKKA

Kotoa löytyvää voi hyödyntää keppihevosen valmistuksessa hyvin pitkälle. Harjanvarrenkin kohdalla voi käyttää luovaa ongelmanratkaisukykyä; keittiö- tai ulkoharja saattaa kaivata päivitystä ja varsi olla valmis uusiokäyttöön. Jos varsi on likainen tai uudistamisen tarpeessa, sen voi hioa hiekkapaperilla. Varren voi myös maalata halutessaan esim. huonekalumaalilla.

Keppihevokset kiehtovat lapsia aina. Olisiko osa viehätystä siinä, että keppihevonen tarvitsee lapsen kehon ja liikkeen herätäkseen leikissä henkiin? Keppihevonen kutsuu lapsen laukkaamaan ja pomppimaan kanssaan. Keppihevosen ei tarvitse olla hevonen, vaan se voi olla jokin muukin eläin, jonka selässä lapsi haluaa lähteä seikkailulle. Miten olisi lohikäärme, aasi tai öhkämönkiäinen?

VILLASUKASTA HEVONEN Vanha reikäinenkin villasukka saa loistavan loppusijoituspaikan hevosen päänä. Mahdolliset reiät on helppo parsia, kun sukan sisään on laitettu jonkun verran vanua. Sukkamaisen muodon voi

Keppihevonen on tervetullut monenlaisiin leikkeihin vaikka Hämärien vuorten hirmuisen haltijan hevosenä tai ujon keijuritarin ratsuna. Keppihevonen kaipaa myös hoivaa ja se voi nukkua vaikka sängyn alla.

TARVITAAN

- Iso villasukka (tai kangasta ja ompelukone)
- Harjanvarsi (rautakaupasta)
- Saha
- Vanua
- Villalankaa tai puuvillalankaa
- Käsienompeluvälineet; silmäneula ja ompelulankaa
- Yksi nippuside tai ohutta vahvaa narua
- Napit silmiksi (tai nahan- tai kankaanpalat)
- Paksua kangasta korviksi

myös ommella sopivasta kankaasta. Vanua laitetaan sukan sisään niin, että kaula jää tyhjäksi. Nyt voi testata kepin pituuden ja sahata sen sopivan mittaiseksi. Aika hyvä mitta on lapsen olkapäähän ulottuva keppi. Keppi ujutetaan sukan sisään ja ympärille jäävä tila täytetään vanulla. Pää asetellaan nyt mahdollisimman napakasti kepin ympärille (kannattaa katsoa ettei keppi työnny päälleesi esiin). Sukan saa napakasti kaulan ympärille nippusiteellä tai narulla.

SILMÄT KORVAT SUU Korviksi käy paksuhko kangas, josta korvan muoto leikataan. Muotoa voi harjoitella ja suunnitella ensin paperille. Korvat kiinnitetään käsin ompelemalla tai kuumaliimalla. Silmät syntyvät suurista napeista tai kankaanpaloista. Kankaiset silmät ommellaan paikalleen, mutta nahasta tehdyt kiinnitetään kuumaliimalla. Hevosien sieraimet ovat luonnossa mielenkiintoisen malliset. Tutkitaan niitä kuvista ja tehdään oma versio esim. kankaan- tai nahapaloista ja kiinnitetään ompelemalla tai kuumaliimalla.

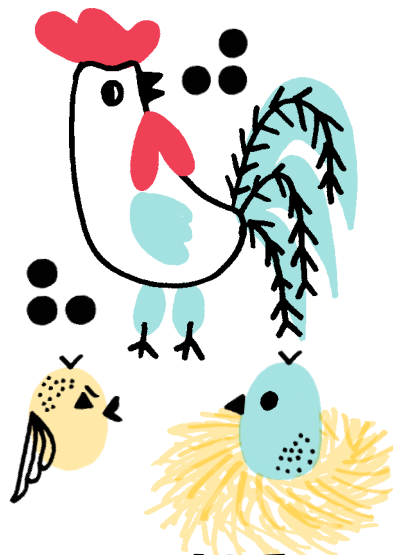
HARJA JA SUITSET tehdään langasta. Langat voivat hyvin olla erilaatuisia ja erivärisiä. Pitkä pätkä lankaa laitetaan parsinneulaan ja vedetään sukan läpi niin, että lanka sukeltaa kankaan sisälle ja tulee noin puolen sentin päästä ulos. Lanka leikataan sopivan pituiseksi ja solmitaan yksinkertaisella solmulla yhteen. Näin tehdään kunnes harja näyttää tuuhealta. Harjaa voi muotoilla leikkaamalla ja antaa lapsen leikkiä hevosparturia. Hevoselle tehdään suitset silkkinauhasta tai kangassuikaleista. Turvan ympärille kiinnitetään nauha ja ommellaan käsin kiinni. Sitten tehdään niskan taakse lenkki ja lopuksi sopivan pituiset ohjat.

LISÄVIRITYKSIÄ

Kaupungissa näkee aika harvoin hevosia (paitsi poliisivehosia), mutta hevosen hahmoja voi etsiä veistoksista. Kiasman edessä on marsalkka Mannerheimin pronssinen ratsastajapatsas (Aimo Tuikiainen, 1960). Mannerheimin hevosten nimiä olivat mm. Talisman, Neptun ja Käthy. Naishahmon hevosen kanssa löytää Helsingin kaupunginteatterin edestä (Eläintarhantie 5). Se esittää Thaliaa ratsastamassa Pegasoksella (Thalia ja Pegasos, Kari Juva, 1970). Thalia oli Kreikan tarustoissa teatterin suojelija ja Pegasos oli siivekäs hevonen, jolla on yliluonnollisia kykyjä. Kaksi suurta hevosta ilman ratsastajia löytyy Arabianrannasta, ks. s. 64 (Kaija Kontulainen, Merkatu 18).

Joskus linnunpesät ovat niin hienoja, että niitä voi pitää luonnon taideteoksina. Kokeilemme miten helppoa tai hankalaa linnunpesän tai jonkun muun olennon pesän rakentaminen on. Pesän tehtävä on suojata kehittyviä munia. Myös niitä teemme taikataikinasta.

OLENNON OMA PESÄ

TARVITAAN PESÄÄN

- Luonnonmateriaaleja, heinää, oksia, käpyjä, kiviä, höyheniä ym. aiheeseen sopivaa
- Huovutusvillaa, pumpulia tai vanua, narua, pahvia
- Erikeeperiä
- Puuvillalankaa tai ohutta narua
- Taikataikina-ainekset: vehnäjauhoja, suolaa, vettä, ruokaöljyä
- Savea, jos sitä halutaan käyttää munien tekoon
- Alustapahvi, vesivärit tai peitevärit, sivellin

PESÄNTEKO Pesäntekoa valmistellaan tekemällä retki metsään, rannalle tai mihin tahansa paikkaan, josta voi kerätä luonnon antimia, kuten heiniä ja oksia. Vuodenajoista loppukesä tai syksy on kaikkein anteliain materiaalien etsimiseen.

Aluksi tutkaillaan minkälaisia pesiä linnuilla on. Jotkut linnut rakentavat hyvin taidokkaita pesiä munilleen ja poikasilleen. Pesiinsä linnut käyttävät monenlaisia materiaaleja kuten heiniä, puuta tai savea. Pesän tarkoitus on olla suojaisa paikka, jossa lintu voi hautoa munia poikasiksi asti. Luonnosta voi löytää myös lintujen hylkäämiä pesiä. Millä muilla eläimillä on munia? Ainakin kilpikonnilla, krokotiileilla ja muinoin dinosauruksilla. Eri eläimet munivat munansa erilaisiin paikkoihin. Nyt rakennettavassa pesässä ajatuksilla voi leikitellä: miltähän näyttäisi dinosauruksen pesä?

PIIRRÄ TAI RAKENNA Pesän voi ensin piirtää paperille tai alkaa heti rakennuspuuhiin. Miten ihmeessä eläimet osaavat tehdä heinistä ja muusta materiaalista niin tiiviitä pesiä?

LISÄVIRITYKSIÄ

Luonnontieteellisessä museossa (Pohjoinen Rautatiekatu 13) on nähtävillä monia lintujen pesiä ja munia. Myös dinosauruksen munasta on tehty muovinen kopio, jonka vieressä pääsee miettimään miten suuri siitä kuoriutuva dinosaurus olisi. Eläinkirjoista voi tutkia minkä kokoinen on maailman pienin ja suurin muna. Ovatko ne linnun vai jonkin muun eläimen munia?

Kokeillaan langan avulla sitoa heinästä pesän muotoista rakennelmaa. Alustana voi olla pahvi, johon pesä perusrungon valmistuttua liimataan Erikeeperillä. Alustapahvin voi maalata vesiväreillä. Pesään voi lisätä höyheniä tai huovutusvillaa tai muuta juuri tähän pesään sopivaa, joka kertoo meille sen asukkaista.

Minkälaisia munia pesässä on? Minkä kokoisia, minkä värisiä? Näkeekö munista päälle päin, mitä sieltä kuoriutuu? Munien tekoon käytetään taikataikinaa tai savea. Munien tutkailua jatketaan värjäämällä kananmunia syötäväksi.

PUNARUSKEA Kuoritaan tavallisia sipuleita. Kuoret laitetaan kattilaan veteen ja kananmunat lisätään kiehuvaan sipulinkuoriveteen. Mitä kauemmin munia keittää, sen voimakkaampi väri niihin tarttuu

VIOLETINSININEN Mustikoita (pakastemustikat osittain sulaneena) murskataan kulhossa niin, että niistä irtoaa mehua marjojen joukkoon. Keite-

TARVITAAN MUNIIN

- Kananmunia (valkokuorisia, sillä silloin väri näkyy hyvin)
- Mustikkaa
- Currya
- Kurkumaa
- Sipulinkuoria
- Tummaa kaakaojauhetta

HUOM!

- Kirjallisuutta: Juhani Pallasmaa, Eläinten arkkitehtuuri (Suomen rakennustaiteen museo, 2002)

TAIKATAIKINA

3 pikku kupillista vehnä jauhoja

1,5 pikku kupillista suolaa

1 pikku kupillinen vettä

1 rkl ruokaöljyä

Jauhot ja suola sekoitetaan kulhossa yhteen. Lisätään vesi ja ruokaöljy. Taikinaa sekoitetaan kunnes se on tasaista ja irtoaa astian reunoista. Taikataikinaa voi värjätä karamelliväreillä, mutta yhtä hyvin kuivuneen taikataikinamunan voi maalata vesiväreillä.

Taikataikinasta tai savesta voi munien lisäksi tehdä myös pesässä asustavan olennon hahmon, oli se sitten lintu tai dinosaurus.

tään munat kypsiksi (noin 10 minuuttia) ja laitetaan keitetyt munat mustikoiden joukkoon. Munia käännellään välillä mustikoissa. Väri tarttuu munan huokoiseen kuoreen.

PUNAISEN VIOLETTI Marja-aronioita keitetään kattilassa, kunnes ne ovat värjänneet veden. Marjoja voi murskata loppuksi, että ne antavat mahdollisimman paljon väriä veteen. Munat lisätään joukkoon ja jatketaan keittämistä 10 minuuttia.

OKRANKELLERTÄVÄ Laitetaan kattilaan currya ja kurkumaa, molempia noin 3 rkl litraa kohden. Lisätään munat joukkoon ja keitetään kypsäksi.

VAALEANRUSKEA Lisätään veteen reilusti tummaa kaakaojauhetta (1 dl/1l vettä). Keitetään munat kaakaossa kypsäksi.

Mikä on hyrrytin ja onko sen nimi Hurrur? Hyrrytin muotoillaan vaahtomuovista ja sitä voi työntää pyörien varassa lattialla. Hyrrytin on vähän kuin lemmikkieläin, sillä sen voi viedä ulos kävelyllä. Kuten lemmikille yleensäkin, annetaan hyrryttimelle mieluinen nimi.

HYRRYTIN

Ensiksi puupalikkaan tehdään tarpeeksi iso reikä jonkin kulman lähetyville. Reiän on oltava halkaisijaltaan ainakin 9 mm (vähintään 1 mm suurempi kuin akselin halkaisija). Akseli laitetaan läpi reiästä, ja sen molempiin päihin laitetaan kuulat. Kuulien kiinnityksessä käytetään liimaa. Työntökeppi kiinnitetään puupalikan yläkulmaan liimalla ja nauloilla.

Piirretään vaahtomuoviin halutun eläimen muoto. Eläin leikataan irti mattoveistä ja saksia käyttäen. Eläimen jalkopäähän leikataan noin 7 cm syvä viilto ja puupalikka upotetaan tähän viiltoon. Sitten katsotaan eläimelle sopiva asento ja laitetaan vaahtomuovin ja puupalikan väliin liimaa.

Tässä vaiheessa alkaa eläimen koristelu. Kankaanpaloista leikataan esim. täpliä tai raitoja eläimen pintaan kiinnitettäväksi. Eläimen silmät syntyvät napeista. Ne kiinnitetään kuumaliimalla, ja langoista tehdään vaikka häntä ja harja. Sitten maalataan kaikki mitä halutaan maalata. Lopuksi ihastellaan teosta ja annetaan liimojen ja maalien kuivua. Sitten leikkimään!

TARVITAAN

- Harjanvarsi tai sen puolikas tai muu keppi
- 2 kpl 45 mm puukuulaa, joissa on reikä
- Puukuulien reikiin sopiva, pyöreä puutikka akseliksi (halkaisija 8 mm, noin 20 cm pitkä)
- Puupalikka noin (10 x 10 cm)
- Vaahtomuovia tarpeeksi iso pala, jotta siitä voi muovilla halua-mansa eläimen. Paksuus voi olla 5 cm tai useamman ohuen kappaleen voi liimata yhteen
- Tussikynä
- Saksit, mattoveitsi
- Kangastilkkuja
- Akryyliyvärejä
- Nappeja ja lankoja koristeiksi
- Kuumaliimaa, Erikeeperiä

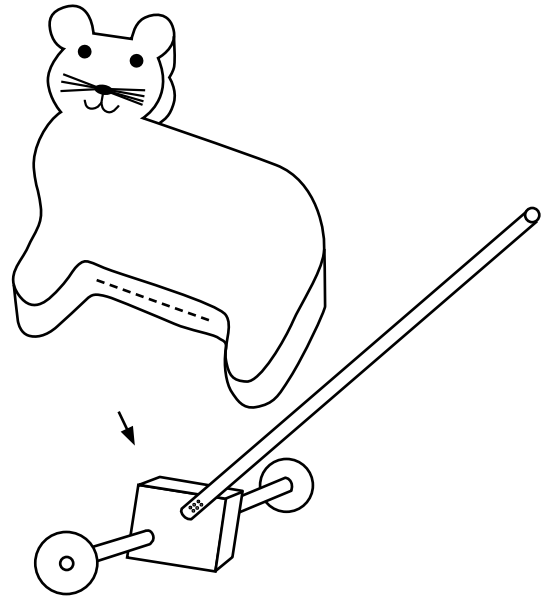

LISÄVIRITYKSIÄ

Hyrryttimen muotoileminen vaah-
tomuovista muistuttaa hieman
veistämistä. Taidehistorian veistok-
set on tehty pääasiassa eri kivilaa-
duista, savesta tai puusta. Nykyaik-
teassa materiaalina voi olla myös
esimerkiksi betoni, lasi, metal-
li, lumi, paperimassa, täytetty om-
meltu muoto tai muovi. Kuvanveis-
täjä-mediataiteilijatyöpari Andy
Best ja Merja Puustinen ovat käyt-
täneet teoksissaan mm. jättikoi-
sia ilma- ja vaahtomuovitytöisiä
hahmoja. Tee vaahtomuovista omia
hahmoja ja muotoja muokkaamalla
muovia saksilla ja mattoveitsellä
ja maalaamalla hahmot akryyli-
maaleilla.

Puupalikkaan porataan reikä
jonkin kulman lähetyville,
josta pyörien akseli työnnetään
läpi. Palikkaan kiinnitetään
varsi liimalla ja nautoilla.
Vaahtomuovihahmo, johon
on tehty viilto jalkopäähän
laitetaan palikan päälle.

Marionettinukke tarkoittaa langoilla liikuteltavaa nukketeatterinukkea. Tehdään perunasta marionettinukke, joka ei ole ikuinen, mutta antaa aikansa iloa nukketeatterileikkiin.

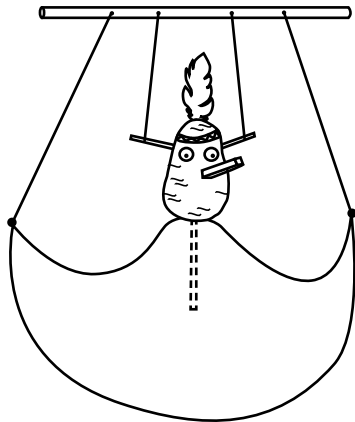
PERUNAPÄÄ KEIKKUU NÄYTTÄMÖLLÄ

PERUNAPÄÄN TEKO Pestään ja kuivataan peruna. Perunapäälle tehdään kasvat puutikuilla ja helmillä. Puuhelmien reikien pitäisi olla sen kokoisia, että pieni askartelutikku mahtuu reiästä sisään. Helmet kiinnitetään perunaan silmiksi, nenäksi ja suuksi työntämällä tikku helmen läpi perunaan. Tikun päähän laitetaan Erikeeperiä kiinnittymisen varmistamiseksi. Vartaloksi asetellaan kangas. Se kiinnitetään työntämällä puutikku kankaan läpi perunan alaosaan. Liitoskohtaan laitetaan liimaa.

Leikataan 2 kpl 60 cm pituisia ja 2 kpl 50 cm pituisia lankoja. Päähän työnnetään ensin korvien kohdalle pikkutikut ja lyhyemmät langat kieputetaan ja solmitaan tiukasti näihin. Kädet muodostuvat kun kankaaseen kieputetaan lankaa käsien kohdalle. Lopuksi neljä ohjauslankaa solmitaan puukeppiin niin, että päästä lähtevät langat jäävät lyhyemmiksi ja käsistä lähtevät pidemmiksi.

TARVITAAN

- Perunoita
- Ohuita kankaita, kooltaan noin 40 cm x 40 cm
- Puuhelmiä
- Pieniä puutikkuja tai tilitikkuja
- Siimaa tai karhunlankaa
- 15-20 cm pitkää askartelurimaa (myös lyijykynä käy)
- Värillisiä höyheniä
- Lankoja (puuvilla, villa)
- Erikeeperiä

Perunapäättä voi koristella tekemällä höyhenistä hiukset. Hauska on myös jättää perunapää kaljuksi ja odottaa kasvaako siihen ajan myötä ituja hiuksiksi!

PERUNANUKKETEATTERI Saako nukken vilkuttamaan liikuttelemalla puukeppiä, johon nukke on kiinnitetty? Entä onnistuisiko nukken lentäminen niin, että kangashelmat heiluvat? Näyttämöksi marionettinukelle rakennetaan esityspaikka esim. tuoleista ja kankaasta.

Nukke voi esitellä liikkumistaan yleisölle. Onkohan sillä jotain asiaa katsojille? Mitä perunapää puhuisi näyttämöllä? Onnistuisiko jonkun tutun sadun esittäminen perunapäänukeilla?

HUOM!

● Teatterimuseo Tallberginkatu 1, Helsinki

VARJOTEATTERIA KOTONA

VARJOTEATTERIN RAKENTAMINEN Valkoinen suuri kangas kiinnitetään vaikka oviaukkoon (nastoilla, ilmastointiteipillä, millä tahansa minkä kodin pintamateriaalit kestävät) ja tummempi pienempi kangas kiinnitetään alemmas esityksen alustaksi. Lamppu asetetaan kankaiden taakse parin metrin päähän, ja tila, jossa katsojat istuvat, pimennetään.

Yksinkertaisimmillaan varjoilla voi leikkiä niin, että oma keho ja esim. pehmolelut tai muut tavarat toimivat kankaan takana esittäjinä. Takaa tuleva valo piirtää hahmot varjoiksi kangasta vasten.

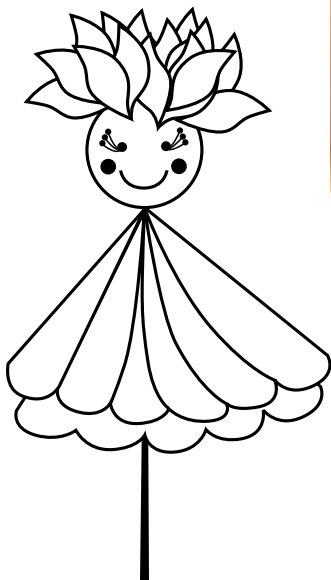
Varjonukkeja voi tehdä pahvista ja puutikuista tai massapalloista ja kankaasta. Myös taskulamppuja voi hyödyntää esityksessä.

MASSAPALLOPÄÄNUKEN TEKO Leikataan ohuesta kankaasta ympyrä, halkaisijaltaan noin 35 cm. Kankaita voi laittaa kaksi erilaista päällekkäin,

”Kun olin lapsi, äitini teki välillä kotiin varjoteatterinäyttämön. Hän viritti lakanan oviaukkoon ja pimensi katsomopuolen ja meni itse lakanan taakse. Lampun valossa lakanaan piirtyi jännittäviä hahmoja ja tarinoita. Hauskinta oli, kun äiti esitti lääkäriä, joka veteli mahasta valtavia suolia. Suolet olivat vanhat sukkahousut.”
-Anne Rossi-Horto

TARVITAAN TEATTERIIN

- Valkoinen lakana
- Tummempi kangas (lakanan kokoinen tai vähän pienempi
- Kohdelamppu (mikä tahansa kotoa löytyvä lamppu)

TARVITAAN NUKKEEN

- Massapallo (halkaisija noin 3 cm)
- Pitkä cocktailtikku tai muu ohut puutikku (pituus noin 20 cm)
- Ohuita kankaita
- Tussit
- Hiusmateriaalia esim. osiin purettu tekokukka tai lankaa
- Erikeeperiä

ja päällimmäinen voi olla halkaisijaltaan pienempi. Cocktailtikku pistetään kankaan keskikohtaan ja työnnetään samalla massapallon sisään. Tätä ennen massapalloon laitetaan liimaa, jotta keppi ja kangas pysyvät kiinni.

Palloon piirretään kasvonpiirteet ja päälaelle liimataan hiuksiksi joko lankaa tai vaikkapa purettu tekokukan terälehtiä. Valmis nukke voi sujahtaa valkoisen kankaan taakse tanssahtelemaan ja yleisö saa ihmetellä sen liikkeitä.

Varjonukke-esityksen tunnelmaa tukemaan voi käyttää musiikkia. Kun nukkeja syntyy useampi, voi tarina kankaan takana lähteä liikkeelle. Mitä tapahtuu kun kaksi hahmoa kohtaa oudossa paikassa. Onko toinen eksynyt? Mihin tarina johtaa? Aikuiset ja lapset voivat esiintyä vuorotellen tai yhdessä.

Minkälaisia koruja ihmisillä on? Miksi ihmiset pitävät niitä? Löytyykö kotoa koruja ja kenen ne ovat? Kertoisiko korujen omistaja niihin liittyviä muistoja? Korut ovat useimmiten arvokkaista materiaaleista tehtyjä, mutta voisiko niitä tehdä myös jostakin hylätystä ja arvottomasta?

KÄÄDYN KIEDON KAULALLES – KORUJEN TEKO

KENELLE KORU TEHDÄÄN? Tuleeko se itselle vai onko se lahja? Jos tekee korun jollekulle toiselle, on hyvä pohtia mistä asioista ja väreistä hän pitää. Jos joku pitää käsitöiden teosta, hänen koruunsa voisi liittää nappeja. Kalastuksesta pitävän korussa voisi olla uistin, jossa ei ole koukkuja. Miksi jotkut ihmiset pitävät koruja ja toiset eivät pidä. Pitävätkö naiset enemmän koruja? Ovatko tatuoinnit ikuisia koruja iholla? Joskus koruihin liittyy muistoja, ne saattavat olla vaikka lahja tärkeältä ihmiseltä.

KORUN TEKEMINEN aloitetaan suunnittelemalla ja piirtämällä. Mitä ideoita käytössä olevista materiaaleista saa? Korun paikka voi olla kaula, ranne, korva, hiukset, nilkka, sormi, varvas tai vaikka vyötärö. Perustekniikkana käytetään ompelemista käsin, pujottelemista ja liimaamista kuumaliimalla tai Erikeeperillä. Harraste- ja askarteluliikkeissä on erilaisia materiaaleja koruntekoon. Helmiä, siimaa, nauhoja ym. voi hakea kaupasta ja kotoa voi löytyä pikkuesineitä ja muuta materiaaliksi sopivaa. Pääsiäismunan sisältä löytyneeseen muovileluun voi tehdä pienen reiän ja pujottaa se helmien joukkoon kaulakoruksi. Erilaiset käytöstä hylätyt muoviesineet sopivat korujen tekoon. Vahaliinasta voi leikata pieniä muotoja ja pujotella niitä vuorotellen helmien kanssa neulan avulla siimaan.

TARVITAAN

- Helmiä
- Siimaa, lankaa, silmäneula, pitsejä, silkkinauhoja, nappeja
- Kaikenlaisia pikku esineitä ja kierrätysmateriaaleja, joita koruihin voi käyttää
- Mattoveitsi ja sakset
- Erikeeperiä tai kuumaliimaa

HUOM!

- Kansallismuseo, Mannerheimintie 34

LISÄVIRITYKSIÄ

Kansallismuseon alakerrassa pääsee tutkimaan vanhoja koruja eri aikakausilta. Museosta löytyy myös kunniamerkkejä, joita joku on kantanut koristeenaan ja tunnustuksena ansioistaan. Kunniamerkeissä on usein yhdistetty kangasta ja metallia; saisiko siitä idean omiin koruihin?

MAJOJA PAIKKOJA KOTEJA

Pahvista tehtävä rakennus voisi olla nukkekoti, unelmien talo tai vaikka autotalli. Perusrunkona on helpointa käyttää suurta pahvilaatikkoa. Rakenteen voi tehdä myös pienemmistä pahvinpaloista tai pahvipakkauksista. Rakennettavaa pahvitaloa suunnitellaan ensin paperille. Tuleeko taloon monta kerrosta? Pysykö talo varmasti pystyssä, jos siitä tekee korkean? Ikkunoiden ja ovien paikat mietitään etukäteen.

PAHVILAATIKOSTA TALO Sommitellaan pahvinpaloista tai pahvilaatikoista rakennuksen kokonaisuutta ja piirretään ikkunoiden ja ovien paikat. Ovi- ja ikkuna-aukot leikataan leikkausalustan päällä mattoveitsellä.

Rakennuksessa kannattaa olla pohja, joka on pinta-alaltaan suurempi kuin siihen tehtävä rakennus. Tämä tekee rakennuksesta kestävä ja helposti liikuteltavan. Seinät liimataan pohjan päälle kuumaliimalla yk-

Nukkekoti tehdään pahvista itse tai olemassa olevaan nukkekotiin liitetään lisäosia. Pahvipakkauksia ja lahjapapereita käytetään pikku rakennuksen tekoon. Lopuksi rakennetaan kotiin maja.

TARVITAAN

- Pahvia (esim. pahvilaatikko, ruoka-ainepakkauksia)
- Sakset ja mattoveitsi (leikkaualustaksi mattoveitsellä leikkaamiselle esim. pahvia)
- Kuumaliimaa
- Akryyliimaalit ja siveltimeet
- Tapetinpaloja tai esim. lahja paperin paloja
- Erikeeperiä tai kuumaliimaa
- Pieniä paloja kankaita

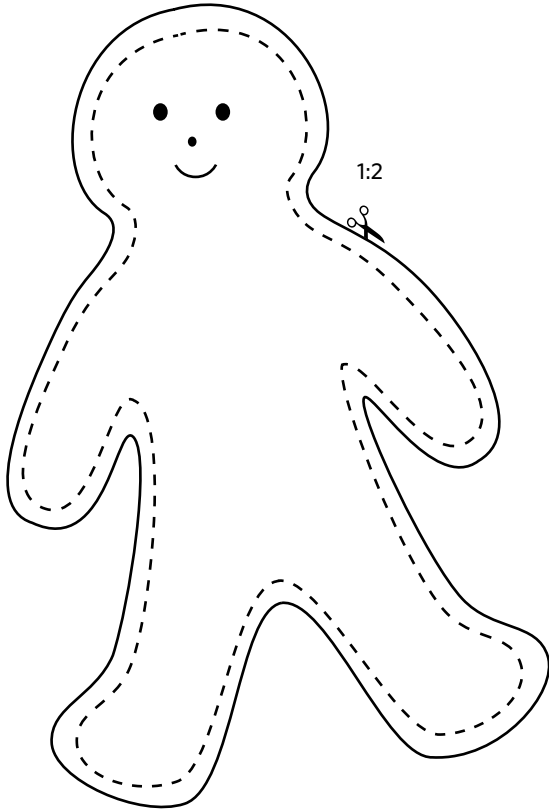

sitellen. Liimaa laitetaan saumojen koko pituudelta, jotta ne pysyvät kiinni. Odotetaan, että liima on jähmettynyt, ennen kuin seuraava osa liitetään. Jos käytetään valmista, suurta pahvilaatikkoa, ei pohjaa tarvitse erikseen tehdä. Kun rakenne on valmis, voidaan seinät maalata ja tapetoida. Maalaamisen voi tehdä myös ennen seinien paikoilleen liimaamista, mutta maalin täytyy olla ihan kuivaa ennen kuin seiniä lähdetään liimaamaan toisiinsa.

UNELMIEN SISUSTUS Mitä rakennuksessa on sisällä? Tuleeko ikkunoihin verhot, lattioille matot ja onko siellä huonekaluja? Ehkä unelmatalon lattiat ovat täynnä pumpulia ja sokerinpaloja? Kun talo on valmis, mietitään, kuka siellä majoilee? Mahdollisia asukkaita löytyy ehkä kotoa, tai ne voi tehdä itse ompelemalla.

LISÄVIRITYKSIÄ

Kun tiloja on rakennettu ja tutkittu pienessä koossa, on houkuttelevaa suurentaa mittakaavaa ja rakentaa tiloja, joihin mahtuu itse sisälle. Kotona majojen rakentaminen onnistuu pienessäkin tilassa lakanoiden, pyykkipoikien, narujen ja esim. vaatteidenkuivaustelineen avulla. Kuivausteline toimii hyvin majan perusrunkona ja sivutiloja syntyy, kun narua virittää telineestä esim. huonekaluihin. Lakanat levittäytyvät narujen päälle, ja ne kiinnitetään pyykkipojilla.

PIKKUNUKKIEKIN TEKO

Nukke piirretään kankaalle. Ommellaan ompelukoneella ääri-viivaa pitkin ja jätetään päälaelle täyttöaukko. Nukkea ei käännetä vaan se täytetään, niin että ompelusaumat jäävät ulkopuolelle. Nukke koristellaan huopakynillä. Hiuksia tehdään puuvillalangasta teräväpäisen suuren silmäneulan avulla.

PIKKUMAJA Pikkumaja syntyy myös tyhjennettyyn kaappiin. Kaappien siivouksen yhteydessä voi lapsen antaa käyttää tyhjää tilaa hetken salaisena kolonaan.

KOTIARKEOLOGIAA Omassa kodissa tehdään pieni kotiarkeologiamatka. Otetaan paperia ja kynä ja lähdetään tila kerrallaan katsomaan kotia uudella tavalla. Etsitään merkkejä kodin ja perheen historiasta. Lapsi ja aikuinen kertovat vuorotellen, minkälainen tunnelma kussakin tilassa on. Mikä kohta tuntuu turvalliselta, missä kohtaa pelottaa. Mitkä asiat miellyttävät silmää ja mitkä eivät? Ajatukset kirjoitetaan muistiin, ja niihin voi joskus palata. Muuttuuko kokemus kodista ajan myötä?

A photograph of a park path with a wooden bench and autumn foliage. The path is paved with cobblestones, and there is a wooden bench on the left. The background shows trees with yellow and orange leaves, suggesting an autumn setting.

3 KAUPUNKI- RETKIÄ

Helsingissä on paljon kiinnostavia ja houkuttelevia paikkoja, joihin lapsiperheiden kannattaa lähteä retkelle. Retkeily voi tarkoittaa kokonaisen päivän viettämistä liikkeellä, uusia asioita aistien. Välillä levätään nurmikolla ja piipahdetaan museoon. Kaupungin voi ottaa näin omakseen. Yhteiset tilat ovat myös lapsiperheille tarkoitettuja. Lapset tottuvat samalla liikkumaan kaupungissa ja hahmottamaan kaupungin maantiedettä.

AIKUINEN VÄLITTÄÄ LAPSELLE omaa kaupunki- ja ympäristösuhdettaan. Mitkä paikat ovat meille tarkoitettuja ja miten missäkin paikassa käytäydytään. Pitääkö joitakin asioita varoa ja välttää? Ovatko tilat ulkomaa-ilmassa kutsuvia vai pelottavia? Omasta ympäristökokemuksesta puhuminen ja sen näyttäminen lapselle on tärkeä asia. Minkälaiset paikat kaupungissa tuntuvat kivoilta ja kauniilta? Missä kuulee veden liplatus-ta ja linnunlaulua? Näitä paikkoja löytyy myös kaupungista. Yhtä hyvin voi etsiä rumia ja ikäviä paikkoja ja miettii yhdessä, mikä tekee paikasta ruman tai lasten leikeille sopimattoman. Voiko ruma kohta näyttää joskus myös kauniilta? Onko ruosteinen metalli tai kulunut maalipinta kaunista vai rumaa? Vuorokauden aika, vuodenaika ja valaistus vaikuttavat myös siihen miltä paikat ja asiat näyttävät. Päivällä ikävän näköinen paikka voikin olla illan hämärässä salaperäinen ja kiehtova.

JUURET KASVAVAT HISTORIAAN Museot ovat myös lapsiperheitä varten. Ei ole varmaankaan yhtään museota, joka lapsiperheen pitäisi jättää väliin. Museokäyttötymistä on hyvä käydä etukäteen läpi kotona: teoksiin ei saa koskea, sillä ne saattavat vahingoittua ja mennä rikki. Kysellä ja keskustella saa, mutta muut museokävijät pitää ottaa huomioon. Monissa museoissa on hienosti ymmärretty lasten tapa havainnoida ja oppia moniaistisesti. Hyviä esimerkkejä tästä ovat vaikka Luonnontieteellinen museo ja Kansallismuseon Vintti-paja. Olisiko museo sellainen paikka, johon haluaa uudestaan? Löytyykö joku suosikkimuseo, johon on aina yhtä kivaa mennä? Voi olla niinkin, että museot eivät kiinnosta juuri tällä hetkellä. Joskus myöhemmin kokeillaan uudestaan!

RETKET HELSINGISSÄ Tämän kirjan retkien ajatuksena on Helsingin erilaisilla alueilla liikkuminen. Retket sisältävät yhtymäkohtia taiteeseen (veistokset, arkkitehtuuri, taidemuseot), kulttuurihistoriaan (museot, rakennukset, kaupunki tilana), paikallishistoriaan (eri alueiden historia ja nykytila) sekä lasten mielikuvitusta ruokkiviin paikkoihin (esim. Luonnontieteellinen museo, Kasvitieteellinen puutarha, luonto). Tutustumiskohteet ovat kustannuksiltaan mahdollisimman edullisia.

Retkien lopussa on lisäviryksiä, joissa on retken teemoihin liittyviä ideoita ja pikkutehtäviä retkellä koetun syventämiseksi.

MUSEO

Museo, hiljaista, avaraa,
paljon hyvin vanhaa tavaraa:
rukki ja virsut ja myllynkivi,
muinaismuistoja melkoinen rivi,
tuohesta tehtyjä vasuja,
esi-isien asuja.
Saattaapa sieltä löytyä
mammutin hampaasta pala
tai valtavan kokoinen
täytetty kala.
On vaikea oppia uutta,
jos ei muista muinaisuutta.

Kiitos Jukka Itkoselle,
että saimme käyttää tätä runoa!
(Jukka Itkonen: Kaupunkiretki,
Kirjapaja, 2011)

Houkuttimena retkelle lähtemiseen voi olla maailman tutkiminen yhdessä perheenjäsenten ja ystävien kanssa: tänään nähdään ja koetaan jotain uutta!

Retket on rakennettu mahdollisimman hyvin aikaa kestäviksi, eli kohteet pysyvät oletettavasti samanlaisina vuodesta tai vuosikymmenestä toiseen. Kiinnostavaa on myös tehdä retkiä sellaisiin paikkoihin, jotka ovat muuttumassa. Miltä esim. Kalasataman alue näyttää nyt, kun sen rakentaminen on vasta alussa ja miltä se näyttää viiden vuoden kuluttua? Vanhoista valokuvista on kiinnostavaa etsiä muuttuneita kohtia ja kadonneita taloja.

Retken alkupisteeseen voi matkustaa julkisilla kulkuvälineillä, tai jos retki sijoittuu oman kodin läheisyyteen, matkaan lähdetään pyörällä tai kävellen. Helsingin kartta kannattaa ottaa mukaan, jotta kohteet löytyvät.

Tärkeä osa retkiä ovat julkiset taideteokset. Niissä on se hieno puoli, että useimpia niistä voi varovasti koskea (itse taideteosta ja mahdollisia kukkaistutuksia sekä nurmikkoa teoksen ympärillä pitää tietysti kunnioittaa). Julkiset taideteokset kertovat tarinoita menneestä ja nykypäivästä, näyttävät eri aikojen taidetyylejä ja vaikuttavat sijoituspaikkansa olemukseen ja tunnelmaan. Julkiset taideteokset myös useimmiten pysyvät paikallaan ja muuttumattomina toisin kuin näyttelyt. Kaupungista voi etsiä itselleen oman suosikkiveistoksen tai muun taideteoksen. Sen luokse voi palata uudelleen ja uudelleen ja tutkia vaikka vaikuttavatko vuodenaajat teoksen ulkonäköön.

Retket Helsingissä ovat matkoja kaupungin keskelle, reunoille, outhoihin ja tuttuihinkin paikkoihin.

RETKIKARTTA

1. LEIJONIA JA LAMPAITA

Arabianranta, Lammassaari,
Vanhankaupungin koski,
Annalan kartano

2. SÄVELTÄJÄ SIBELIUS JA SALAPERÄISIÄ TARINOITA

Taka-Töölö, Seurasaari

3. HASSUJA PIKKUMÖKKEJÄ

Kivinokka, Kulosaari, Mustikkamaa

4. METSÄN AARRE

Kallio, Alppipuisto, Keskuspuisto

5. KOIRA KESKELLÄ KAUPUNKIA

Bulevardi, Kaivopuisto, Esplanadi

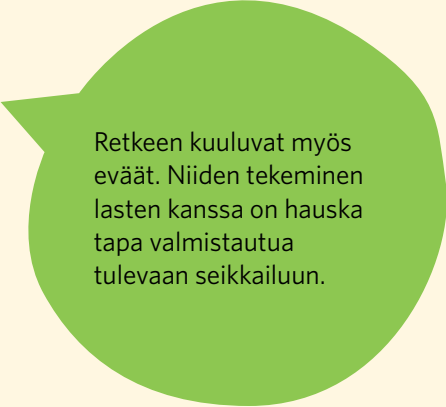
6. HIRVIÄ JA MANSIKOITA

Kaisaniemi, Etu-Töölö

7. RUMBAAVA LEPAKKO JA

SALAINEN PUUTARHA

Ruoholahti, Lapinlahti

Retkeen kuuluvat myös eväät. Niiden tekeminen lasten kanssa on hauska tapa valmistautua tulevaan seikkailuun.

1000 m

ANNANTALO

LEIJONIA JA LAMPAITA

1 SUURET LEIJONAT Ensimmäisenä etsitään Arabianrannan suuret leijonat. Ne löytyvät Arcada-koulurakennuksen luota, Jan Magnus Janssonin aukiolta. Ne makailevat rentoina maassa ja ehkä odottavat pienten käsien raputusta. Taideteoksen nimi on Keidas ja sen on tehnyt kuvanveistäjä Ann Sundholm vuonna 2006. Leijonat on valettu betonista. Ovatko ne oikean leijonan kokoisia? Paleleekohan niitä talvella? (Oikeaa leijonaa voi käydä katsomassa Korkeasaarella, jos se suostuu näyttäytymään. Täytettyä leijonaa voi tutkailla ihan läheltä Luonnontieteellisessä museossa.)

2 ARABIAN HEVOSET Retki jatkuu pitkin Toukolankatua Arabianrannan ala-asteen pihalle (Mertakatu 18). Täällä seisovat ylväinä suuret hevoset. Hevosten pinta tuntuu erilaiselta kuin leijonien, sillä materiaalina on pronssi. Arabian hevoset -teoksen on tehnyt kuvanveistäjä Kaija Kontulainen vuonna 2003. Nämä eläimet ovatkin hyvin lähellä luonnollista kokoa. Taiteilija on tarkoituksella tehnyt hevoset kestävämmän pienten käsien kosketusta. Annetaanko hevosille nimet? Mihin ne lähtisivät laukaamaan koulun pihalta, jos ne yhtäkkiä muuttuisivat eläviksi?

Tällä retkellä pääsemme silittämään nukkuvaa leijonaa, kiipeämään lintutorniin ja ihmettelemään kosken kuohuja. Näemme paikan, josta Helsinki on saanut alkunsa ja opimme, mikä on orangeria.

RETKI ALKAA

Hämeentien ja Hermannin rantatien risteyksestä

RETKEN KESTO

Lokakuuisella retkellä mukana Viola ja Hilma. Retken kesto 5 tuntia

1. Suuret leijonat
2. Arabian hevoset
3. Lintuparatiisi
4. Silta
5. Lammassaari
6. Annala
7. Muistokivi ja kartano

OMA LINTUKIRJA

Arabianrannan ja Lammassaaren alueella elää paljon eri lintulajeja. Ehkä onnistuitte näkemään tai kuulemaan muutaman eri lajin. Hakekaa kirjastosta tai kotihyllystä lintukirja. Mitkä linnut näyttävät tutuilta?

Lintulajien tutkimista voi jatkaa Luonnontieteellisessä museossa (Pohjoinen Rautatiekatu 13). Etsikää museosta maailman pienimmät linnut, kolibrit, esim. töpökolibri ja ametistikolibri. Nähtävillä on myös uhanalainen kakapo. Se elää Uudessa-Seelannissa ja sitä pidetään hyvin kovaäänisenä lintuna. Paratiisilinnun höyhenpeite on koristeellisuudessaan ihmeellinen. Miltä näyttäisi, jos paratiisilintu istuisi helsinkiläisessä puistossa? Kolmannessa kerroksessa voi etsiä Suomessa harvinaisia lintuja, kuten kuningaskalastajaa ja tunturipöllöä. Miettikää, mitkä linnut ovat yleisiä kaupungissa, mitä lintua taas ette ole koskaan nähneet.

Lintuhavainnoista ja -ajatuksista tehdään pieni lintukirja. Sen voi aloittaa ihan tavalliseen vihkoon tai pieneen luonnoskirjaan. Kirja otetaan mukaan Luonnontieteelliseen museoon tai retkelle luontoon. Kirjaan piirretään lintujen kuvia, ja tarvittaessa aikuinen kirjoittaa linnun nimen. Myös mielikuvituslinnut sopivat kirjaan mukaan ja niille voi keksiä outoja nimiä!

3. LINTUPARATIISI Suuri lintuparvi odottaa käyntiämme Arabiankadulla. Teoksen nimi on Lintuparatiisi ja sen on tehnyt kuvanveistäjä Jukka Vikberg vuonna 2002. Lintuparatiisi muodostuu 82 erilaisesta alumiinipronssiin valetusta linnusta. Kaikki nämä 82 eri lajia pesivät oikeasti Vanhankaupunginlahden alueella.

4. SILTA Lintujen luota mennään rantaan ja seurataan rantaviivaa kohti Lammassaarta. Lahden toisella puolella siintää Kivinokan mökkialue. Päädyimme pieneen metsikköön ja näemme pian edessä suuren sillan. Sillalla pysähdytään ihastelemaan molemmin puolin näkyviä maisemia. Lammassaaren vievä metsän läpi kulkeva polku muuttuu kohta pitkospuiksi, jotka halkovat korkeaa kaislikkoa. Kauan sitten saareen ei pääsyt muutoin kuin veneellä. Pitkospuut on tehty vasta 1993.

5. LAMMASSAARI Lammassaarella on yli sata pientä lomamökkiä, mutta pääkohteena on lintutorni (käännyttään pitkospuiden loputtua vasemmalle). Ylhäältä tornista näkee valtaisan kaislikon ja joskus alhaalla laiduntavia lehmiäkin. Lampaita Lammassaarella ei oikeasti ole. Vanhankaupunginkoski aukeaa Lammassaaren ulostuloalueen edessä. Kosken kupeessa on kahvila-ravintola, jonka terassilla on hauska seurata veden kuohuntaa koskessa ja mahdollisia kalastajia, jotka pitkine kalastussappaineen saattavat seistä vedessä. Koskea voi käydä katsomassa useammastakin suunnasta, kun kiertää siltoja pitkin kosken toiselle puolelle. Näkyykö yhtään kaloja?

6. MUISTOKIVI JA KARTANO Matka jatkuu Hämeentien toiselle puolelle Vanhankaupungintielle. Se johtaa Kustaa Vaasan puistoon, jossa on Helsingin ensimmäisen hautausmaan ja kirkon (1550–1639) muistokivi. Kustaa Vaasan puistolta ylöspäin lähtevä polku vie 1616 pidettyjen maapäivien muistoksi pystytetyille obeliskille. Nyt palataan Vanhankaupungintietä ja käännyttään Annalantielle. Noustaan kauniille Annalan kartanon alueelle. Sen poikki voi kulkea, vaikka osa taloista on yksityiskäytössä. Aikoinaan Annalan kartanolta näki merenrantaan saakka. Kartano oli kuuluisa upeasta puutarhasta ja orangeriasta (lasikatteinen kasvihuone), joka on rakennettu 1844. Kasvihuonetta tarvittiin, kun haluttiin kokeilla Suomen oloissa vaativien kasvien, kuten viinirypäleiden, kasvattamista.

Tällä retkellä voimme kurkistella 600 teräsputken sisälle, kuulla tarinan Kalevalan sotkasta ja nähdä, miten eri puolilla Suomea on asuttu kauan sitten.

SÄVELTÄJÄ SIBELIUS JA SALAPERÄISIÄ TARINOITA

1. SIBELIUSMONUMENTTI Sibeliuspuiuston keskeltä löytyy suuri teräksinen veistos, jonka kuvanveistäjä Eila Hiltunen on tehnyt vuonna 1967 säveltäjä Jean Sibeliuksen muistoksi. Sibelius oli hyvin tunnettu myös ulkomailla. Hänen mukaansa on jopa nimetty taivaankappale: 1936 löydetty asteroidi on saanut nimekseen 1405 Sibelius.

Miltähän kuulostaisi, jos voimakas tuuli puhaltaisi veistoksen pillien läpi? Entä jos tuuli soittaisi jättiurkuja? Veistoksen alta kannattaa katsoa ylöspäin. Mietitään kuvanveistäjää tekemässä tätä valtavaa teostaan. Mistä hän on aloittanut ja mihin lopettanut?

Teräsputkista tehty veistos ei kerro meille, miltä Sibelius ihmisenä näytti, mutta puistosta löytyy myös hänen kasvojaan esittävä veistos. Sen on myös tehnyt Eila Hiltunen.

2. ILMATAR JA SOTKA Vastapäisellä kukkulalla tien toisella puolella on hyvin erilainen veistos nimeltään Ilmatar ja sotka. Sen on tehnyt kuvanveistäjä Aarre Aaltonen 1946. Sotkan pään nähdäkseen täytyy kiertää veistoksen toiselle puolelle katsomaan. Veistoksen kautta pääsemme tutustumaan Kalevalan tarinaan maailman luomisesta. Kalevalassa kerro-

RETKI ALKAA

Taka-Töölöstä, Sibeliuspuihosta (Mechelininkatu 3).

RETKEN KESTO

Elokuisella retkellä mukana Armi, Paula, Hilma ja Irene. Retken kesto noin 5 tuntia

1. Sibeliusmonumentti
2. Ilmatar ja sotka
3. Seurasaari

taan, miten Ilmatar ilman henki on tullut raskaaksi myrskystä ja merestä ja odottaa Väinämöistä syntyväksi. Ilmatar kelluu meren aalloilla 700 vuotta, kunnes sotka asettuu hänen polvelleen ja munii siihen kuusi kultaista munaa ja yhden rautamunan ja alkaa hautoa niitä. Hautomisesta syntyvä lämpö saa Ilmattaren ravistamaan polveaan ja munat vierähtävät rikki. ”Ei munat mutahan joua; siepalehet veen sekahan. Muuttuvat murut hyväksi, kappalehet kaunoisiksi.” Rikki menneiden munien osista syntyvät maa, taivas, aurinko, kuu, tähdet ja pilvet.

Myös Sibelius oli hyvin kiinnostunut Kalevalan tarinoista ja hänen tuotannostaan löytyykin mm. Kullervo-sinfonia sekä Lemminkäis-sarja. Siihen, miten Kalevala näkyy suomalaisten taiteilijoiden teoksissa, voi tutustua Ateneumin taidemuseossa. Akseli Gallen-Kallelan Kalevala-aiheisia teoksia on lähes aina nähtävissä Ateneumissa, ja niiden kautta lapsille voi kertoa Kalevalan tarinoita.

3. SEURASAARI Sibeliuspuistosta pääsee julkisilla kulkuvälineillä Seurasaareen, mutta kauniina päivänä matkan voi toki kävelläkin. Matkaa kertyy noin 2,7 km, ja se taittuu reilussa puolessa tunnissa. Suuret kalliot heti pääministerin virka-asunnon Kesärannan jälkeen houkuttelevat pyhäntymään. Kallioiden jälkeen tie sukeltaa heti kohti Seurasaarta.

NYT MAALATAAN MUSIIKKIA

Haetaan kirjastosta Sibeliuksen musiikkia. Sibeliuksen kuuluisin sävellyks on Finlandia-hymni. Mahdollisimman iso paperi asetetaan lattialle. Oikein isolle voi maalata yhdessä samalle paperille. Maaleiksi käyvät vesivärit tai akryylimaalit. Viereen varataan myös lyijykyniä ja vahaliitujia. Laitetaan jokin Sibeliuksen teos soimaan ja aloitetaan maalaus. Maalauksesta otetaan kuva. Sitten vaihdetaan toinen teos soimaan ja jatketaan saman maalauksen päälle maalaamista. Kun musiikki loppuu, otetaan jälleen kuva. Näin tehdään kunnes maalaus näyttää valmiilta. On kiinnostavaa katsoa, miten maalaus on muuttunut. Ovako värit ja siveltimevedot erilaisia eri musiikkikappaleiden soidessa?

Seurasaarella on paljon nähtävää vaikka kokonaiseksi päiväksi. Kesäaikaan saaren juhla-aukion läheisyydessä on grillauspaikka kioskin viressä. Mikä loistava paikka piknikille!

Seurasaarella voi vain kävellä ja nauttia luonnosta ja uteliaista oravista tai perehtyä suomalaiseen rakennusperinteeseen 1600-luvulta 1800-luvulle. Seurasaareen perustettiin vuonna 1909 Suomen ensimmäinen ulkoilmamuseo. Saareen on siirretty eri puolilta Suomea rakennuksia kertomaan siitä, miten ihmiset ovat ennen asuneet ja eläneet. Saaren vanhin rakennus on Karunan kirkko vuodelta 1686. Kirkossa järjestetään edelleen esim. häitä. Minkälaisia ihmisiä näissä vanhoissa rakennuksissa on asunut? Tuntuuko vanha aika tuoksuna nenässä? Asuintaloista löytyy myös utoja esineitä, joiden käyttötarkoitusta voi arvuutella. Löytyykö rakennuksista esineitä, jotka kertovat lasten elämästä, vaikkapa leluja? Miten iltaisin on nähty tehdä iltapuhteita, kun sähköä ei ollut? Minkälaisia vaatteita ihmisillä on ollut? Entä miten on kuljettu paikasta toiseen, kun autoja ei ollut vielä olemassa? Suomen kartalta etsitään rakennusten alkuperäisiä paikkoja. Kiinnostavaa on myös pohtia miten ihmeessä talot on Seurasaareen kuljetettu.

Jos retken loppuksi halutaan pulahtaa uimaan, löytyy saaren luoteiskulmasta uimaranta.

HASSUJA PIKKUMÖKKEJÄ

1. KULOSAAREN KARTANO Kulosaaren kartanon pitkä historia ulottuu 1500-luvulle asti. Kartanon päärakennus on oletettavasti rakennettu noin vuonna 1810. Kartanoon ei pääse sisälle, mutta sitä voi ihailia ulkoa ja miettiä, minkälaisia ihmisiä siellä on vuosien saatossa asustanut.

Kartanon mailta pääsee kahta eri reittiä Kivinokan ulkoilualueelle. Toinen tie koukkaa rannan läheltä kartanon takaa. Toiselle tielle päästäkseen täytyy palata vähän matkaa takaisinpäin Kulosaaren puistotietä pitkin. Tie lähtee aukion ja oikealle jäävän siirtolapuutarha-alueen välistä nousemaan kohti pikkumökkien aluetta.

2. KIVINOKKA Kivinokasta löytyy kaksi uimarantaa ja hauska rantakahvila, josta voi saada herkullisia munkkeja ja jäätelöä. Kahvilan pihalla on yleensä joka kesä eläimiä, kuten lampaita ja kukkoja ja kanoja, joita on mielenkiintoista seurata eväitä syödessä. Kivinokassa risteilee muutama pääpolku, joita seuraamalla pääsee näkemään miten monenlaisia pieniä mökkejä alueelta löytyy.

Tällä retkellä löydämme ensin kauniin kartanon päärakennuksen ja sitten metsän keskeltä pienen pieniä mökkejä. Uimarannan lähellä pääsemme katsomaan mahdollisesti kanoja ja lampaita. Tutkimme ja opetellemme eri puulajeja ja haistelemme metsän tuoksua.

RETKI ALKAA

Kivinokan ulkoilualueen alkupäätä, Kulosaaren kartanon alueelta.

RETKEN KESTO

Syyskuisella retkellä mukana Ahti ja Hilma. Retken kesto noin 3,5 tuntia

HUOM!

● www.kivinokka.fi

1. Kulosaaren kartano
2. Kivinokka
3. Polku
4. Kulosaari
5. Mustikkamaa

3. POLKU Alueen sisääntuloaukiolla olevalta parkkipaikalta lähdetään seuraamaan Rajatie-nimistä polkua, jota pitkin päästään Puumerkkipolulle. Polku kiemurtelee metsässä, ja matkan varrella voi opetella puiden nimiä ja tutkia niiden ominaispiirteitä. Polulta löytyvät raita, mänty, haapa, koivu ja kuusi. Puumerkkipolku päättyy Saunalahden rantaan ja lintulavalle. Täällä ihaillaan maisemia korkeammalta! Tuuli humisee puissa ja kaislikossa, ja kaupunki siintää kaukana. Ehkä joutsenpari liittää kaislikon yli siivet vettä hipoen. Vaikka kaupunkiin on vain muutama kilometri, tulee metsässä tunne, että on syvällä luonnon keskellä.

Kivinokan alueella on puuvessoja yleiseen käyttöön, mutta vessaperia pitää olla itsellä mukana. Myös vesipisteitä, joissa on juotavaksi kelpaavaa vesijohtovettä, löytyy ympäri aluetta. Alueella on melko paljon punkkeja, joten retken jälkeen kannattaa tutkia iho tarkkaan.

Kivinokan alueella on ollut perinteisesti kesäaikaan ympäristötaidenäyttely, joka levittäytyy koko alueelle. Vuosittaisen tilanteen voi tarkistaa Kivinokan sivuilta www.kivinokka.fi.

4. KULOSAARI Seuraavaksi mennään katsomaan Kulosaarta. Palataan Kivinokasta Kulosaaren puistotielle ja jatketaan metroasemaa kohti. Kuljetaan alikulkutunnelin kautta Kulosaaren toiselle puolelle. Täällä ei ole monta julkista veistosta, mutta Kulosaarentieltä Kramerin lehdestä löytyy hauska pikkupoikia esittävä veistos (Viktor Jansson, Leikkiviä poikia, 1942). Suihkulähteen keskeltä nousee pallo, jonka päällä kaksi poikaa kisailee keskenään. Palloon on kirjoitettu ruotsiksi 'Älä sure ennalta huomista päivää'. Miksi pojat ovat ihan toistensa näköisiä? Tippuuko jompikumpi veteen?

Kulosaareissa kannattaa kierrellä katsomassa toinen toistaan erilaisempia rakennuksia. Samalla pienehkällä alueella voi nähdä Peppi Pitkätös-sun Huvikumpua muistuttavia taloja ja pelkistettyjä betoniasuinrakennuksia. Kulosaareissa on myös monta suurlähetystöä, ja niiden rakennukset voivat olla jopa itämaisen linnan näköisiä.

5. MUSTIKKAMAA Matkaa jatketaan Mustikkamaalle, joka on saari Kulosaaren ja Korkeasaaren välissä. Mustikkamaalla on hyvä uimaranta ja mukavia nurmikenttiä ja puun katveja eväiden syömiseen ja lepäilyyn. Mustikkamaalta pääsee siltaa pitkin Korkeasaareen.

LISÄVIRITYKSIÄ

Kotona retken tunnelmia voi jatkaa rakentamalla pahvista talon. Jäivätkö mieleen paremmin Kulosaaren komeat talot vai Kivinokan pikkuiset mökit? Talonteko-ohjeet löydät kohdasta: Majoja, paikkoja, koteja s. 54.

METSÄN AARRE JA TYÖLÄISNAISIA

Tämä retki vie meidät etsimään aarretta ja tutkimaan vanhoja työläiskoteja sekä tervehtimään Kallion Lyyliä ja Liisaa pyykinpesupuuhissaan.

1. LYYLI JA LIISA Retken ensimmäiseen kohteeseen pääsee helposti raitiovaunulla. Kallion Brahen kentän vieressä tervehditään Kallion Lyyliä ja Liisaa. Äiti ja tyttö pesevät pyykkiä pienen kallion kupeessa. Veistoksen on tehnyt kuvanveistäjä Panu Patomäki 1996 ja sen virallinen nimi on Työläisäiti. Nimet Lyyli ja Liisa veistoksen hahmoille annettiin Kalliolehden äänestyksen tuloksena. Veistos syntyi kaupunginosan aktiivisten asukkaiden aloitteesta ja se kertoo ajasta, jolloin alueella asui pääasiassa työläisperheitä (esim. tehdastyöläisiä, ompelijoita, pyykkäreitä, postintekijöitä, rakennusmiehiä). Veistos julkistettiin äitienpäivänä 1996, ja perinteeksi on muodostunut patsaan kukittaminen aina äitienpäivänä. Minkä väriset vaatteet tytöllä ja äidillä on? Entä minkä väriset hiukset ovat, tai pyykki, jota he välissään kiertävät kuivaksi? Miksiköhän veistokset ovat useimmiten yksivärisiä?

Työläisperheiden elämän historiaan pääsemme kurkistamaan läheisessä Työväenasuntomuseossa, joka on yksi Helsingin kaupunginmuseoista. Museo on auki toukokuun alusta syyskuun loppuun ja sisäänpääsy on maksuton.

RETKI ALKAA

Läntisen Brahenkadun ja Sturenkadun risteyksestä.

RETKEN KESTO

Kesäkuuisella retkellä mukana Noel ja Hilma. Retken kesto 3 tuntia

HUOM!

- Työväenasuntomuseo (Kirstinkatu 4)
- www.helsinginkaupunginmuseo.fi

1. Työläisäiti
2. Työväenasuntomuseo
3. Keskuspuisto

2. TYÖVÄENASUNTOMUSEO Helsingin kaupunginmuseon Työväenasuntomuseossa on yhdeksän erilaista eri aikakauden kotia. Pienissä interiööreissä voi nähdä vanhoja leluja ja miettiä vaikkapa miten seitsenlapsinen perhe on mahtunut elämään yhdessä huoneessa.

3. KESKUSPUISTO Retki päättyy aarteenetsintään Keskuspuistossa. Aarteenetsintä vaatii pienen etukäteisvalmistelun. Aarrekartan voi tehdä edellisenä iltana, kun lapset eivät näe. Valitaan jokin sopivan salaperäinen alue, tässä tapauksessa Keskuspuiston alkupää, ja piirretään siitä summittainen kartta. Oikeasta kartasta katsotaan mallia tai luotetaan omaan muistiin, jos alue on tuttu. Karttaan piirretään reitti, jota kuljetaan, ja aarteen kohta merkitään x-merkillä. Karttaa voi koristella vanhan näköisellä kirjoituksella ja kuvituksella ja keksiä vaikka aarrekartan osoittamalle paikalle uuden nimen, kuten Outojen asioiden metsä.

VANHANAIKAISIA LELUJA

Työväenasuntomuseossa on joi-takin leluja, joilla lapset ovat vuo-sikymmeniä sitten leikkineet. Ne ovat useimmiten puusta tehtyjä. Mistä materiaaleista kotoa löyty-vät lelut on tehty?

Linnanmäellä voi nähdä jättiläis-käpylehmiä. Käpylehmiä voi itse tehdä kuusen- ja männynkävyis-tä ja pienistä tikuista. Minkälaisia leikkejä käpylehmillä voisi leikkiä? Tunnetteko ketään, joka olisi lap-sena leikkinyt käpylehmillä?

LISÄVIRITYKSIÄ

Linnanmäki osuu lähistölle ja siellä on monta veistosta ja taideteosta, joita voi käydä ihailmassa ilmaiseksi (sisäänpääsy Linnamäelle on maksuton, laitteet maksavat). Kalapoika pitää sylissänsä kalaa ja karhuemon selässä istuu kaksi pentukarhua (Kalapoika ja Leikkivät karhut). Molempien veistosten tekijä on kuvanveistäjä Mikko Hovi. Tuntemattoman taiteilijan veistos 1950-luvulta esittää kahta lasta sateenvarjonsa alla (Lapsia sateenvarjon alla). Kolme jättiläiskokoista käpylehmää laiduntaa vuoristoradan edessä. Linnanmäeltä löytää lisäksi monia muita taideteoksia, kun etsii tarkkaan. Pyörivään maisematorniin pääsee ilmaiseksi. Ja lopuksi voi ostaa hattarat!

Karttapaperin voi rypistää, kun piirros on valmis ja suoristaa sitten uudestaan. Reunojakin voi repiä epätasaiseksi. Mistä kartta löydetään ja tapahtuuko se matkan varrella, jää retken järjestäjän mietittäväksi. Saattaahan rypyinen kartta löytyä vaikka Työväenasuntomuseon suuren pihakoivun alta tai ehkä se on tipahtanut postiluukusta yön aikana.

Aarteen piilottaminen onnistuu samalla, kun lapset etsivät aarretta. Etsijät voi johdatella hetkeksi toiseen paikkaan ja sujauttaa sillä aikaa aarteen kätköpaikkaansa.

Aarre voi olla mitä tahansa, minkä ajattelee lapsia ilahduttavan ja kiinnostavan. Se voi olla jopa jotakin, joka löytyy valmiiksi kotoa ja jonka lapset tunnistavat. Uudessa yhteydessä leikin keskellä ei ole oleellista, onko aarre uusi ja tätä varten hankittu.

KOIRA KESKELLÄ KAUPUNKIA

Sinebrychoffin vanha porvariskoti kertoo Helsingin historiasta. Kansalliskirjaston rakennus on sisältä mykistävän komea! Tähtitorninmäellä kaupunki hiljenee. Havis Amanda-veistoksen reunoilla olevat merileijonat kaipaavat silitystä.

1. SINEBRYCHOFFIN PUISTO Sinebrychoffin taidemuseo on vanhassa, hienossa rakennuksessa Bulevardin varrella. Alakerrassa on vaihtuvia näyttelyitä, mutta yläkerrassa pääsemme kurkistamaan miten varakas helsinkiläisporvaristo eli noin sata vuotta sitten. Talossa asui viimeisenä pariskunta Paul ja Fanny Sinebrychoff, Fanny aina 1920-luvulle saakka. He keräsivät erityisesti vanhaa eurooppalaista taidetta ja lahjoittivat taidetekoelmansa Suomen valtiolle. Sinebrychoffin taidemuseon yläkerta on palautettu mahdollisimman lähelle alkuperäistä 1900-luvun alun asuaan, vaikka talo on välillä ollut muussa kuin museokäytössä. Lapsille vanha, arvokas interiööri on jännittävä paikka. Voi miettiä, mitä näissä komeissa huoneissa on tehty ja minkälaista elämää vietetty. Onko perheellä ollut palvelijoita? Pariskunnalla ei ollut lapsia, joten sen ajan lastenhuonetta ei tiloissa nähdä. Yläkerrassa on myös miniatyyrimaalauskoeloelma. Vitriineistä löytyvistä pikkuruisista maalauksista voi käydä ihmettelemässä vanhanaikaisia kampauksia ja pukuja.

RETKI ALKAA

Bulevardi 40

RETKEN KESTO

Heinäkuuisella retkellä mukana Eliana, Hilma ja Irene. Retken kesto noin 4 tuntia.

1. Sinebrychoffin puisto
2. Pekka-koira
3. Tähtitorninmäki
4. Kauppatori

2. PEKKA-KOIRA Bulevardilta käännytään Albertinkadulle, ohitetaan Tehaanpuisto ja jatketaan matkaan Vuorimiehenkatua pitkin. Kävellään pieni pätkä Ullankatua ja jatketaan Kaivopuiston suuntaan Itäistä Puistotietä. Kaarevasti kulkevan Kalliolinnantien toisesta päästä löytyy suuri kokoinen Pekka-koira. Koiraveistos pystytettiin vuonna 1934 vahtimaan paikalla aikoinaan sijainnutta Salus-sairaala. Veistoksen tekijä, Emil Cedercreutz, on kuuluisa muistakin eläinaiheisista töistään, kuten Äidinrakkkaus-veistoksesta Varsapuistikossa Kaisaniemessä. Pekka-koiran mallina on toiminut taiteilijan oma koira. Tätä koira voisi vähän silittää, vaikka se onkin niin suuri!

3. TÄHTITORNINMÄKI Palataan Vuorimiehenkadulle ja sieltä lähdetään Ullanpuiston kautta nousemaan Tähtitorninmäelle. Tähtitornin kauniilla mäellä on loistava paikka pitää lepäily- ja ruokailuhetki. Mistä Tähtitorninmäki on saanut mielenkiintoisen nimensä?

Toisella puolen mäkeä Unioninkatu laskee alas keskustaan Esplanadia kohden. Jos katseella seuraa pitkää Unioninkatua, voi nähdä Kallion kirkon tornin.

LISÄVIRITYKSIÄ

Senaatintorin kulmalla (Unioninkatu 36) sijaitsee keltainen, komea Kansalliskirjasto (yliopiston kirjasto). Sen on suunnitellut Carl Ludvig Engel ja se on valmistunut vuonna 1840–45. Sen pyöreä kupoliosa eli rotunda rakennettiin 1902–1906, arkkitehtina Annantalonkin suunnitellut Gustaf Nyström.

Kirjastoon voi tehdä hiljaisuusretken. Etukäteen pohditaan, miksi kirjastossa täytyy olla hiljaa. Sisällä kupolisalin katossa on upeita maalauksia ja seiniä kiertävät arvokkaan näköiset ikivanhat kirjat. Kirjastossa voi kierrellä ja etsiä paksuimman mahdollisen kirjan. Jos kaikki tämän kirjaston kirjat laitettaisiin viereen, jono ylittäisi yli 100 km päähän.

HUOM!

- Kansalliskirjasto (Unioninkatu 36)

4. KAUPPATORI Esplanadin kauppatorin puoleisessa päässä on kolme veistosta. Kahden vesialtaan reunoilla Viktor Janssonin veistokset (Leikki 2 /Aallottaria, 1940 ja Hei vaan/Ilmaiskyty, 1940) suihkuttavat vettä altaisiin. Leikki-veistoksessa kaksi merenneitoa, äiti ja lapsi, leikkivät kalan kanssa. Merenneitonaisen mallina on ollut taiteilijan tytär Tove Jansson, kuvataiteilija ja muumihahmojen luoja. Toisessa altaassa pikkupoika matkustaa suuren kalan pyrstöllä. Mikä kala voisi olla niin suuri ja vahva, että sen pyrstön päällä voisi leikitellä?

Kauppatorin kupeessa on yksi Helsingin kuuluisimmista veistoksista, Havis Amanda. Sen on tehnyt Ville Vallgren 1908. Veistos on kuuluisa muun muassa siitä, että opiskelijoilla on ollut tapa lakittaa se vappuna ylioppilaslakilla. Koskettamaan houkuttelevia ovat suihkulähteen reunoilla köllöttävät merileijonat. Muualla Suomessa ei merileijoniin voi-kaan törmätä.

HIRVIÄ JA JÄTTIMANSIKOITA

1. KASVITIEELLINEN PUUTARHA Kasvihuoneessa päästään aistimaan maapallon eri kasvuyöhykkeiden tunnelmia. Täältä löytyy esimerkiksi jättilumpeenlehtiä ja lihansyöjäkasveja. Jättilumpeenlehti pystyy kannattelemaan ihmisen painoa lehdellään. Miltä banaanipuu näyttää? Kasvaako kasvihuoneessa banaaneja?

2. HIRVI Matka jatkuu Kaisaniemen puiston halki. Pienellä kukkulalla puiston laidassa seisoo retken ensimmäinen hirvi. Veistos on nimeltään Nuori hirvi, ja sen on tehnyt vuonna 1929 kuvanveistäjä Jussi Mäntynen. Hän toimi 20 vuotta konservattorina Eläinmuseossa (nykyisin Luonnontieteellinen museo) ennen ryhtymistään päätoimiseksi kuvanveistäjäksi.

3. JÄTTIKOKOISIA MANSIKOITA Retki jatkuu nyt rautatiekiskot alittavan tunnelin kautta Etu-Töölön puolelle. Postikatua pitkin tai Kiasman ja Postitalon välistä kulkien pääsemme Arkadiankadulle. Pikkuparlamentti sijoittuu oikealle puolelle. Sen piha on tutustumisen arvoinen, sillä rakennuksen seinustalta löytyy jättikokoisia mansikoita! Teos on nimeltään Oma maa mansikka (2007) ja sen on tehnyt kuvanveistäjä Jukka

Tämän retken myötä tulevat tutuksi Kaisaniemi ja Etu-Töölö. Hirviin päästään tutustumaan kahtena eri veistoksena sekä luurankona ja täytettynä Luonnontieteellisessä museossa. Kasvit ja puut ovat mielenkiinnon kohteena Kasvitieteellisessä puutarhassa.

RETKI ALKAA

Kasvitieteellisestä puutarhasta (Unioninkatu 44).

RETKEN KESTO

Toukokuuisella retkellä mukana Hilma ja Irene. Retken kesto noin 4 tuntia.

HUOM!

● www.luomus.fi/kaisaniemi

1. Kasvitieteellinen puutarha
2. Hirvi
3. Jättikokoisia mansioita
4. Toinen hirvi
5. Luonnontieteellinen museo

Hugo Simberg, Syksy II, 1895, akvarelli ja guassi paperille. Valtion taidemuseo, Kuvataiteen keskusarkisto

LISÄVIRITYKSIÄ

Tällä retkellä on nähty paljon täytettyjä eläimiä ja luonnollisen näköisiä ja kokoisia eläimiä myös veistoksissa. Mikä on oikean ja mielikuvituseläimen ero? Mistä mielikuvituseläinten hahmot tulevat? Yhdistyykö niissä useampia eri eläimiä? Entä jos samassa hahmossa yhdistyisi jokin eläin ja kasvi? Taiteilija Hugo Simberg (1873–1917) maalasi joihinkin teoksiinsa mielikuvitusolentoja. Syksy-nimisessä pienessä akvarellissa näyttää siltä kuin hahmo olisi sekoitus pientä eläintä, ihmistä ja puunlehteä. Teos löytyy Ateneumin kokoelmista.

Lehtinen. Teräksisten jättimansikoiden juurelle on istutettu oikeita ahomansikoita.

4. TOINEN HIRVI Seuraava kohde onkin retken toinen hirvi eli Luonnontieteellisen museon (Pohjoinen Rautatiekatu 13) edessä komeileva Hirvi (1923). Tämänkin hirven on tehnyt Jussi Mäntynen. Onkohan Kaisaniemen puistossa oleva nuori hirvi tämän hirven poikanen ja eksynyt rautatiekiskojen toiselle puolelle?

5. LUONNONTIETEELLINEN MUSEO Nyt astutaan museoon sisälle. Täällä on paljon nähtävää! Ihan aluksi käydään kahvilassa katsomassa kaksipäistä vasikkaa. Se syntyi 1931 Suopellon kartanossa Hyvinkäällä. Se on yleisön suosikki.

Ensimmäisessä kerroksessa voi tutkia eläinten luurankoja. Uusimpien joukossa on valtava ryhävalaan luuranko. Stellerin merilehmän luuranko on museon arvokkain. Elävänä luonnosta sitä ei enää löydy, sillä laji kuoli sukupuuttoon 1769. Hirvi-teema jatkuu hirven luurankona. Myös strutsin luuranko kannattaa etsiä, sillä yläkerrassa strutsi näyttäytyy täytettynä koko komeudessaan. Museon toisen kerroksen ovat vallanneet villieläimet kaukaisista maista. On hauskaa vertailla vaikkapa beisan pitkiä sarvia ja antiloopin kierresarvia. Myös afrikkalaista yötä pääsee aistimaan pimeässä huoneessa, jossa tähdet tuikkivat ja yöeläimet äännelevät.

Kolmannessa kerroksessa odottavat vaikuttavat dinosaurusten luurangot. Nämä eivät ole alkuperäisiä luurankoja vaan kopioita niistä. Valtaisa lihansyöjä giganotosaurus on lähtöisin Etelä-Amerikasta ja kooltaan se on ollut 14 metriä pitkä. Sen luurankoja on löydetty vain yksi koko maailmasta. Myös tyrannosaurus rexin kallon kopio on ihmeteltävänä. Maapalloilta kadonneiden eläinten osastolla laiduntavat mammutit. 4000 vuotta sitten niitä eli vielä Siperiassa. Mammutteja metsästivät hurjat sapelihammaskissat, jotka myös ovat kadonneet sukupuuttoon.

Kolmannelta kerroksesta löytyy vielä upea katsaus suomalaiseen luontoon. Täältä löydämme myös kaksi täyskasvuista hirveä syksyisessä luonnossa.

Käden kuva osoittaa mihin museossa voi koskea. Esimerkiksi gorillan pääkallon kopiota pääsee koskemaan!

Tällä retkellä tutustumme Ruoholahden julkisiin taide-teoksiin ja pulahdamme uimaan Lapinlahden entisen sairaala-alueen takapihalla.

RUMBAAVA LEPAKKOJA SALAINEN PUUTARHA

1. **RUMBA** Täältä löytyy 15 metriä korkea musta veistos, jota ei voi olla huomaamatta. Sen on tehnyt Martti Aiha 1992 ja sen nimi on Rumba. Mitäköhän nimi tarkoittaa? Rumba on tanssi, mutta miten se liittyy veistokseen? Taiteilijan mielestä teos kuvaa Ruoholahden `rumbaavaa` liikennettä. Mustissa rakenteissa voi nähdä monenlaisia hahmoja. Veistosta kannattaa katsoa ihan läheltä ja niin kaukaa kuin mahdollista. Mitä kaikkea veistoksen koukeroisissa lonkeroissa voi nähdä?

Kaapelitehdas sijaitsee viereisessä korttelissa (Tallberginkatu 1), ja retken voi yhdistää esim. Teatterimuseokäynnin. Kaapelitehtaalla on myös Valokuvataiteen museo. Monilla taiteilijoilla on työhuone eli ateljee tai studio Kaapelitehtaan pitkien käytävien varsilla.

RETKI ALKAA

Ruoholahdesta Itämerenkadun ja Porkkalankadun risteyksestä.

RETKEN KESTO

Elokuisella retkellä mukana Hilma ja Irene. Retken kesto noin 3 tuntia.

1. Rumba
2. Ruoholahden kissa
3. Lepakko
4. Lapinlahti

2. RUOHOLAHDEN KISSA Ruoholahdessa on monta hauskaa leikkipuistoa lapsille, niihin kannattaa pysähtyä matkan varrella (esim. Ruoholahden leikkipuisto osoitteessa Laivapoijankatu 9).

Kanavan rantaa kuljetaan Ruoholahden ala-asteen koulun pihalle (Sinikaislankuja 1). Siellä kissa kurkottelee kohti taivasta. Veistos on kuvataiteilija Pekka Nevalaisen tekemä ja nimeltään *Abc, kissa...* (1996). Nimi ja teos viittaavat vanhaan lastenloruun: ”Abc, kissa kävelee tikapuita pitkin taivaaseen”. Pääseeköhän kissa koskaan perille?

3. LEPAKKO Ala-asteen pihalta palataan Ruoholahden metroaseman luokse. Siellä siirrytään Itämerenkadun toiselle puolelle ja sujahdetaan edessä näkyvään alikulkutunneliin. Tunnelin keskivaiheilla nousevat portaat ylös, ja niiden yläpäästä löytyy lepakko, joka liitelee suurena ja mustana kovasta liikenteen melusta välittämättä.

Ohiajavan liikenteen määrän voi päätellä suojalasiin kertyneestä liikennepölyn määrästä. Lepakko on Jouni Kuusimäen raudasta tekemä (2003). Se muistuttaa paikalla olleesta Lepakkoluola-nimisestä nuorisomusiikkitalosta, jonka kattoon teos alun perin ripustettiin 1980. Lepakkoluola purettiin 1999, koska tilalle rakennettiin toimistorakennuksia.

4. LAPINLAHTI Matka jatkuu tunnelia pitkin Lapinlahden puolelle. Suuren rauhallisen puiston keskellä nousee hieman aavemaisen näköinen valkoinen kookas rakennus. Se on toiminut alun perin mielisairaalana, mutta tällä hetkellä suuri osa tiloista on tyhjiä. Sairaalan suunnitteli 1841 Carl Ludvig Engel, sama arkkitehti, joka suunnitteli Senaatintorin kivi-rakennukset.

Lapinlahden avarissa puistoissa on mukava levittää viltti maahan ja nauttia rauhallisesta tunnelmasta. Sairaala-alueen takaa löytyy suojainen pieni uimaranta.

Muutaman kivenheiton päässä, Hietaniemen hautausmaan toisella puolella, on myös Hietaniemen uimaranta, joka on suurempi ja tunnetumpi uimapaikka. Retken loppuksi voi kävellä Hietaniemen hautausmaalla. Monissa hautakivissä on pieniä veistoksia koristeena. Minkälaiset veistosaiheet ovat yleisimpiä?

LISÄVIRITYKSIÄ

Ruoholahden lepakko on aika jättiläinen. Minkä kokoisia ja näköisiä lepakoita oikeasti on? Missä elävään lepakkoon voisi törmätä? Luonnontieteellisestä museosta löytää vitriinin, jossa on esimerkkejä Suomen luonnon lepakoista. Lajikkeiden nimien joukosta löytyy mm. viiksisiippa ja korvayökkö. Lepakon ja lintujen siivet ovat aika erilaisia. Eroja voi tutkia piirtämällä vaikka hiilellä paperille. Muistuttavatko Batmanin siivet oikean lepakon siipiä?

4 MAKUA JAVÄRIÄ KEITTIÖSTÄ

Melko pienikin lapsi voi olla mukana perheen jokapäiväisessä ruoanlaitossa ja tehdä jonkin pienen työvaiheen, joka edistää yhteisen ruokahetken toteutumista. Kun lapsen ikä ja taidot riittävät, voikin aikuinen joskus ottaa avustajan roolin. Ruoasta voi tehdä myös esteettisen kokemuksen kiinnittämällä huomiota ruoan ulkonäköön ja esillepanoon. Minkälaisia astioita lapsi valitsee kattaukseen? Ehkä tällä kertaa lautaset ovat keskenään erilaisia!

Kokkeina toimivat Hilma ja Irene

PUNAISTA! TOMAATTIKEITTO

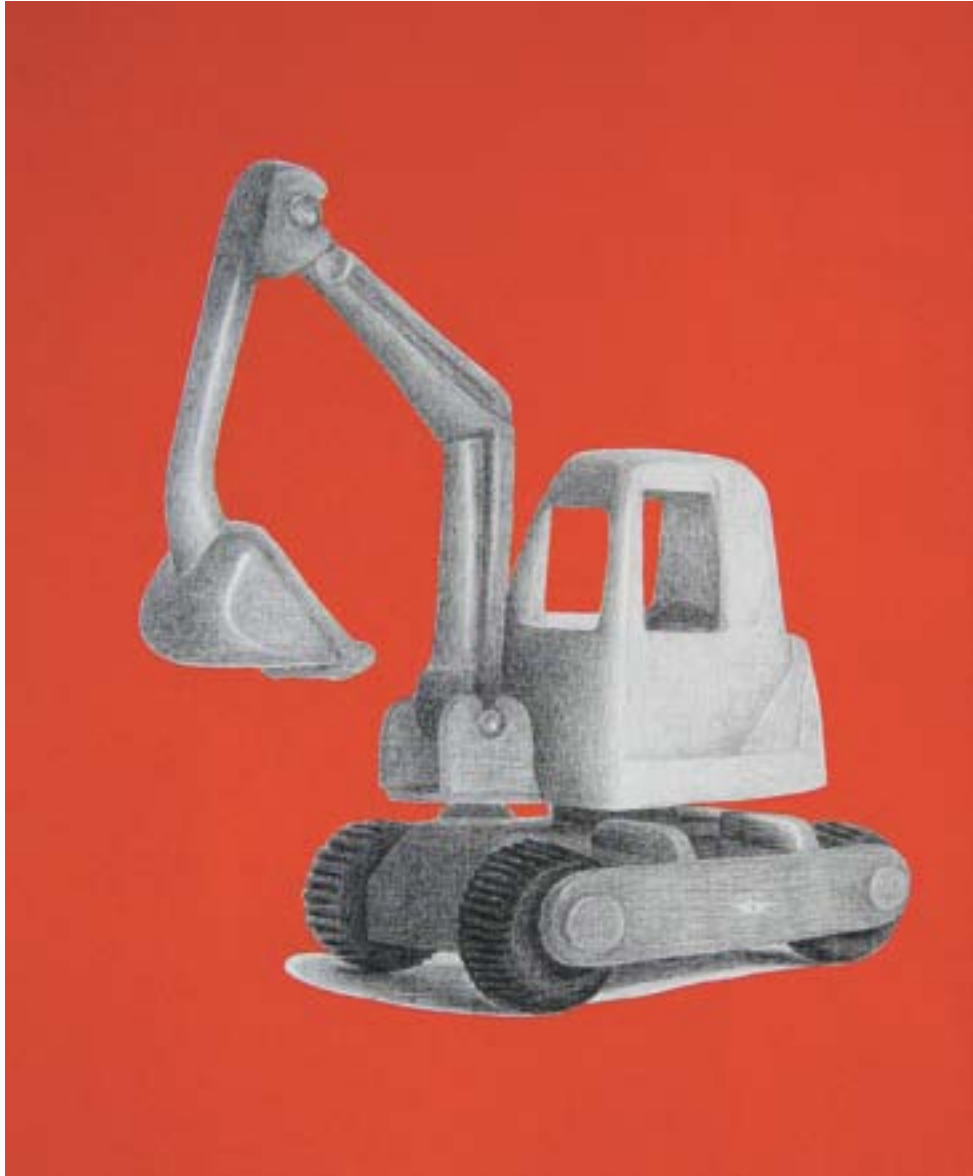
SIPULIT KUORITAAN ja pilkotaan pieneksi. Jos sipuli ärsyttää silmiä, lapsi voi laittaa uimalasit silmille! Tomaatit pestään ja pilkotaan. Basilikasta irrotetaan lehdet valmiiksi.

KATTILAN POHJALLE laitetaan reilusti öljyä ja lisätään 1 rkl hienoa soke-ria ja 2 tl suolaa. Sekoitetaan. Öljyn joukkoon laitetaan pilkotut sipulit ja niitä pyöritellään öljyssä hetken aikaa ennen kuin tomaatit lisätään joukkoon. Keitosta sekoitetaan koko ajan reippaasti. Lisätään balsami-viinietikkaa. Tomaattien ja sipulien annetaan kypsyä noin 7 minuuttia eli kunnes tomaatit alkavat olla hieman pehmeitä. Nyt lisätään basilikan lehdet ja sekoitetaan vielä hetki. Keitto otetaan liedeltä ja soseutetaan sauvasekoittimella hienoksi. Maku tarkistetaan ja suolaa voi lisätä oman maun mukaan.

SEURAAVAKSI PILKOTAAN RUISLEIPÄÄ pieniksi neliöiksi. Paistinpannulla lämmitetään oliiviöljyä, ja ruisleivän palasia pyöritellään kuumassa öljyssä hetken aikaa. Leivänpalat tarjoillaan keiton päällä.

3 rkl öljyä
1,5 kg mehukkaita
tomaatteja
2-3 sipulia
1 rkl sokeria
2 tl suolaa
3 rkl balsamiivinietikkaa
1 ruukullinen basilikaa

Leena Niivuori, Kaivinkone, 2011, hiilikynä
ja akryylimaalilla paperille, 100 x 120 cm.

Kokkina toimi Pietari

ORANSSIA! PORKKANAKEITTO

JUUREKSET PESTÄÄN JA KUORITAN. Pilkotaan suunnilleen samankokoisiksi paloiksi. Palaset laitetaan kiehuvaan veteen. Vettä saa olla sen verran, että palaset juuri ja juuri peittyvät. Annetaan kiehua kunnes juurekset ovat pehmeitä. Lisätään mausteet ja suola. Soseutetaan sauvasekoittimella ja lisätään kerma (tai kookosmaito tai kaurakerma). Maku tarkistetaan ja mausteita lisätään tarvittaessa. Kaneli ja inkivääri antavat keitolle suloisen maun.

500 g porkkanoita
3 perunaa
1 keskikokoinen bataatti
1 tl kurkumaa
1 tl currya
3 tl suolaa
0,5 tl jauhettua inkivääriä
0,5 tl mustapippuria
1 tl kanelia
2 dl ruokakermaa/kaurakermaa/kookosmaitoa
Pinnalle persiljaa

Lotta Määttänen, Itkevä kantarelli, 2009, virkattu villalanka, tuolit.

Kokkeina toimivat Kaspar ja Manta

VIHREÄÄ! PINAATTIRISOTTO

KUULLOTETAAN 5 dl riisiä öljyssä kattilan pohjalla. Joukkoon lisätään sulatettu pinaatti. Lisätään noin 10 dl vettä ja kuumennetaan kiehuvaiksi välillä sekoitellen. Keitetään kypsäksi riisin keitto-ohjeen mukaan. Kun riisi on kypsää, joukkoon sekoitetaan 3–4 rkl pestoa sekä sulatetut tai tuoreet herneet. Maustetaan ripauksella mustapippuria ja maun mukaan suolalla.

TARJOILTAESSA risoton pinnalle voi ripotella vihreää juustoa tai muuta juustoa. Vihreän risoton seuraksi tarjoillaan kaikkea vihreää; kurkkua, salaattia, vihreitä oliiveja tai pikku suolakurkkuja. Juomaksi voi keittää vihreää minttuteetä ja jälkiruoaksi sopivat vihreät viinirypäleet.

2 rkl öljyä
5 dl risottoriisiä
pieni pussillinen jauhettua
pakastepinaattia
2 rkl vihreää pestoa
pussillinen pakasteherneitä
tai tuoreita herneitä
jauhettua mustapippuria
100g juustoa
kurkkua
viinirypäleitä

Heli Kurunsaari, Keittiön kautta, 2000,
puupiirros, 65 x 65 cm.

Kokkina toimi Henni

ANILIINIPUNAISTA! PUNAJUURIKEITTO

KUORITAAN punajuuret ja perunat. Pilkotaan ne kohtalaisen kokoisiksi kimpaleiksi ja laitetaan kattilaan. Vettä lisätään niin, että ylimmätkin juuresten palaset peittyvät. Vesi kuumennetaan kiehuvaan ja annetaan kiehua noin 20 minuuttia. Kasvisliemivalmistetta lisätään veteen oman maun mukaan. Kun juurekset ovat pehmenneet, ne soseutetaan sauvasekoittimella. Soseutus onnistuu parhaiten niin, että se tehdään pienissä erissä toisessa astiassa. Lopuksi lisätään soseutettuun juuresmassaan 4 dl kermaa tai Koskenlaskija-juustoa. Sekoitetaan hyvin ja lämmitetään vielä hetki liedellä.

KEITON PÄÄLLE valmistetaan avokadotahnaa, tai keiton voi tarjoilla smetanansilmäkkeellä. Avokadot halkaistaan ja poistetaan kivet. Irrotetaan vihreä hedelmäliha kaapimalla lusikalla. Murskataan valkosipulinkyntet. Puristetaan sitruunasta mehu. Soseutetaan ainekset sauvasekoittimella tasaiseksi tahnaksi ja tarjoillaan keiton ja leivän päällä.

6-7 suurta punajuurta
3 perunaa
2-3 punasipulia
3 rkl öljyä
kasvisliemivalmistetta
2-4 dl kermaa tai puoli
pakettia Koskenlaskija-
juustoa

Avokadotahna:
4-5 kpl hyviä avokadoja
1 sitruuna
Herbamare-suolaa
2 valkosipulinkynttä

Wladimir Swertschkoff, Juureksia ja vihanneksia kellarissa, 1883, öljy kankaalle, 114 x 91 cm. Valtion taidemuseo, Kuvataiteen keskusarkisto

Kokkina toimi Jooa

OKRAA! CURRY-OMENA-KEITTO

SIPULIT PILKOTAAN. Perunat ja bataatti kuoritaan ja pilkotaan samankokoisiksi paloiksi.

KUUMENNETAAN kattilassa noin 6 ruokalusikallista öljyä ja 1,5 ruokalusikallista currya. Sipulit lisätään öljy-curry-seokseen ja niitä kuullotetaan noin 5 minuuttia. Lisätään peruna- ja bataattilohkot ja sekoitetaan muutama minuutti. Lisätään vettä sen verran, että kaikki kattilassa peittyi. Annetaan lämmetä kiehumispisteeseen ja kiehutetaan hiljalleen noin 10 minuuttia. Sillä aikaa omenat kuoritaan ja pilkotaan kukkakaalin kanssa samankokoisiksi paloiksi kuin perunat ja bataatti. Nämä lisätään keittoon ja annetaan vielä kiehua noin 5 minuuttia. Lopuksi lisätään suolaa noin 1 ruokalusikallinen. Keittoon tuo lisälempeyttä smetasilmäke.

6 rkl öljyä
5 isoa perunaa
4 kirpeää omenaa
1 bataatti (bataatin voi
myös jättää pois)
1 iso sipuli
1 pieni kukkakaali
1,5 rkl currya
suolaa tai kasvisliemikuutio
purkki (120 g) smetanaa

Anna Seppälä, Uimaranta, 2008,
monotypia ja kopiopaino, 100 x 150 cm.

Kokkeina toimivat Paula ja Hilma

SINISTÄ! MUSTIKKA-HALVA-JÄÄTELÖ

PAKASTEMUSTIKOIDEN ANNETAAN sulaa kulhossa. Jäätelö lohkotaan toiseen kulhoon sulamaan, kunnes sitä voi hämmentää lusikalla. Halva pilkotaan pieniksi paloiksi. Halva ja mustikat sekoitetaan osittain sulaneeseen jäätelöön. Seos laitetaan muovirasiaan ja pakastimeen jäätymään pariin tunniksi. Valmis sininen jäätelö kumotaan tarjoiluastiaan.

1 litra vanilja- tai kaurajäätelöä
noin 200g maustamatonta halvaa
2-3 dl mustikoita

Miika Nyysönen, Sininen menetelmä,
2009, akryyliimaali styroxlevylle,
120 x 100 cm.

Kokkeina toimivat Iiris ja Julia

VAALEANPUNAISTA! TUOREMARJAPUURO

KEITETÄÄN VESI ja kaadetaan se isoon teräskulhoon. Sähkövatkain laite-
taan pyörimään kuumaan veteen ja samalla joukkoon kaadetaan pieni-
nä annoksina 3 dl täysjyväruijauhoja. Vatkain saa pyöriä täydellä tehol-
la koko ajan. Seuraavaksi joukkoon lisätään 2 dl sokeria ja lopuksi jäiset
marjat. Vатkaamista jatketaan kunnes puuro on vaahtomaista ja sileää.
Tarjoiltaessa puuron päälle voi laittaa kermavaahtoa.

3 dl hienoa täysjyväruijauhoja
300-400 g jäisiä marjoja
(kaikki marjat käyvät)
2-3 dl sokeria
1l kiehuvaa vettä
kermavaahtoa

Petri Hytönen, Herätys, 1993, maalaus,
47 x 68,5 cm.

Kokkeina toimivat Paula ja Hilma

RUSKEAA! SUKLAAMUFFINSIT

SEKOITETAAN ensin kuivat aineet keskenään ja lisätään muut aineet hyvin sekoittaen. Jos taikina tuntuu paksulta, lisätään vielä vähän nestettä. Paloitellaan suklaa pieneksi paloiksi ja lisätään sekoittaen taikinaan.

JAETAAN TAIKINA muffinsivuokiin ja paistetaan 200 asteessa keskitasolla 15–20 minuuttia. Tästä annoksesta tulee noin 20 pienekköä muffinsia.

MUFFINSIT VOI KORISTELLA laittamalla cocktailtikkuun marmeladisydämen ja tökkäämällä sen keskelle muffinsia.

3,5 dl vehnä jauhoja
2 dl sokeria
2 tl leivinjauhetta
2 tl vaniljasokeria
1 dl kermaa, maitoa tai mehua
2 kananmunaa
100 g juoksevaa margariinia
5 rkl tummaa kaakaojauhetta
1 levy tummaa suklaata (lisäksi voi laittaa myös valkosuklaata)

Terhi Heino, Teehame, 2006, teepussit, siima ja henkari, 50 x 70 cm.

5 TIIVISTELMÄT, NETTISIVUVINKKEJÄ JA KIRJALLISUUTTA

TEHDÄÄN TAIDEJUTTUJA (VI GÖR KONSTGREJER) – KONSTFOSTRAN FÖR ALLA HEM bygger på erfarenheter från Annegårdens Konstrådgivning. Syftet med Konstrådgivningen – som riktar sig till barn under skolåldern och deras föräldrar – är att inspirera vuxna och barn att tillsammans skapa och uppleva konst. Tehdään taidejuttuja fungerar som en handbok för konstintresserade i alla åldrar; förutom att boken innehåller bildkonstuppgifter så redogör den också för lämpliga arbetsmaterial och redskap samt tipsar om hur man kan ordna tid och plats för konstverksamhet i hemmet. Den förundran, häpnad och tillfredsställelse som konsten ofta ger kan berika familjens vardag. De erfarenheter vi får som små bär vi med oss till vuxen ålder.

I boken finns ett urval av de uppgifter som utförts på Konstrådgivningen 2009–2011, nämligen de som lätt kan utföras i vilket hem som helst. Boken utgår från bildkonst, men andra konstformer och upplevelser för alla sinnen finns också med. I boken gör vi utflykter i det historiska och i dagens Helsingfors, ser på offentliga konstverk och rör oss i olika stadsrum – i parker, på stränder, på museer och mitt i trafiken. Dessutom tillreds hälsosam men glatt färgsprakande mat. Vid sidan av matrecepten finns ett litet köksgalleri med verk av finländska nutidskonstnärer.

Konstpedagogen Anne Rossi-Horto var ledare för Konstrådgivningen under åren 2009–2011. Bokens uppgiftsrecept är hennes hemmaversioner av uppgifter som ursprungligen gjorts på Konstrådgivningen under ledning av gästande experter inom olika konstformer och småbarnsfostran. Hon har också planerat och testat stadsutflykterna samt sammanställt de färgrelaterade recepten. Redaktörer för boken är förutom Anne Rossi-Horto Annegårdens informatör Leila Heimonen och ansvariga bildkonstläraren Erja Mehto.

TEHDÄÄN TAIDEJUTTUJA (LET'S BE ARTISTIC) – ART EDUCATION FOR EVERY HOME is based on the experiences of Annantalo's Art Clinic. The aim of the Art Clinic, designed for preschool-aged children and their parents, has been to encourage families to create and experience art together. This book serves as a guide for art appreciation at all age levels; in addition to the art activities, the book provides information about appropriate working materials and tools, and suggestions on how every home can easily find the time and space for artistic creation. The wonder, fascination and satisfaction that goes hand-in-hand with art can enrich the daily lives of every family. The experiences we have when we are young often live on far into adulthood.

Of the projects implemented at the Art Clinic during 2009–2011, the book includes those which are easiest to implement in the home. The main focus of the book is on visual arts, but other artistic expressions and holistic experiences are also strongly present. The book takes readers on excursions to works of art and different environs in historical and modern-day Helsinki – parks, beaches, museums, even the heart of the bustling city. Additionally, readers are invited to cook healthy and wonderfully colourful foods. The recipes are accompanied by a small kitchen gallery of works by contemporary Finnish artists.

Art Teacher Anne-Rossi-Horto headed up the Art Clinic during the years 2009–2011. The activities in the book were adapted by her for home use from projects originally implemented at the Art Clinic by guests and experts in different fields of art and early education. She has also designed and tested the city excursions, and has personally gathered the colourful recipes. This book has been put together by Anne Rossi-Horto in cooperation with Leila Heimonen, Annantalo's Information Officer, and Erja Mehto, Head Art Teacher.

This book is part of Annantalo's Aladdin's Lamp and Small size, big citizens projects.

VUODESTA 2009 TOIMINEEN ANNANTALON TAIDENEUVOLAN

perusajatuksena on ollut vierailevan taiteilijan tai muun asiantuntijan anti kunkin taideneuvolakerran kokonaisuuteen. Tämän kirjan tehtävissä mukana ovat olleet: kuvataiteilija Tiina Aromaa (pahvitalon rakentaminen), erityiskasvattaja Pirjo Ingerö (korujen teko), performansitaiteilija Karolina Kucia (olennon oma pesä), nukketeatteritaiteilija Anne Lihavainen (varjonukke), kuvataiteilija Sampo Malin (hyr-rytin), kuvataiteilija Riikka Mäkinen (tussimaalaus), tekstiilitaiteilija Pia Nieminen (roolivaatteen teko), lastentarhanopettaja, nukketeatteritaiteilija Mila Nirhamo (perunapäänukke), kuvataiteilija Tuuli-Anna Viitonen (asetelman piirtäminen).

TAIDEKASVATTAJA ANNE ROSSI-HORTO on toiminut Taideneuvolan vetäjänä vuosina 2009–2011. Kirjan tehtäväreseptit ovat hänen kehittämiään kotiversioita alun perin neuvolassa vierailleiden eri taiteen alojen ja varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden kanssa tehdyistä tehtävistä. Hän on myös suunnitellut ja testannut kaupunkiretket sekä kerännyt väreihin liittyvät ruokaohjeet. Anne Rossi-Horton kanssa kirjan ovat toimittaneet Annantalon tiedottaja Leila Heimonen ja vastaava kuvataideopettaja Erja Mehto.

MUSEOITA, GALLERIOITA, PUISTOJA JA MUITA KULTTUURIKOHTTEITA HELSINGISSÄ

www.helsinki.fi
www.hkr.hel.fi/viheralueet
www.museot.fi
www.nayttely.info
www.taidemuseo.fi/veistoshaku
www.visit helsinki.fi

LASTENKULTTUURIA

www.annantalo.fi
www.kultus.fi
www.skidifestarit.fi
www.smallsize.org
www.taikalamppu.fi
www.varikylypy.fi

KIRJALLISUUTTA

Haapala, Arto & Pulliainen, Ukri: Taide ja kauneus. Johdatus estetiikkaan. Helsinki. Kirjapaja Oy, 1998

Helakisa, Kaarina ja Lumme, Leena: Suomen lasten juhla. Helsinki. Otava, 1999

Kalliala, Marjatta: Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä: leikkikulttuuri ja yhteiskunnallinen muutos. Helsinki. Gaudeamus, 1999

Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri: Elämysten alkupoluilla: lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki. Finn Lectura, 2001

Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri: Taiteen ja leikin lumous – 4–8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus.

Helsinki. Finn Lectura, 2001

Kangasniemi, Irene: Salaiset kädentaidot: kuvataide- ja askartelutöitä. Helsinki. WSOY, 2001

Niemistö, Pirkko ja Turu, Anu: Uusi askartelun pikkujättiläinen. WSOY, 2011

Piironen, Liisa: Leikin pikkujättiläinen. Helsinki. WSOY, 2004

Ruokonen, Inkeri & Rusanen, Sinikka & Välimäki, Anna-Leena: Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa: iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2009

Rusanen, Sinikka: Taidekasvattajaksi varhaiskasvatukseen. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja, 2007

Savio, Mari & Rapia, Kati: JUJU – Eriäinen lastenvaatekirja. WSOY, 2009

Savio, Mari & Rapia, Kati: Maja – mielikuvi-tuksellinen lastenhuonekirja. WSOY, 2008

Sederholm, Helena: Tämähö taidetta? Helsinki. WSOY, 2000

Soule, Amanda Blake: The Creative Family: How to Encourage Imagination & Nurture Family Connections. Boston & London. Trumpeter, 2008

Suosalo, Anu ja Tavasti, Annika: Lasten aurinkovuosi. Opas ekologiseen lastenkulttuuriin. Sannakko, 2008

Wallin, Karin: Reggio Emilia ja lapsen sata kieltä. Helsinki. LK-kirjat, 2000

TEHDÄÄN TAIDEJUTTUJA!

- TAIDEKASVATUSTA KAIKENLAISIIN KOTEIHIN perustuu Annantalon Taide-neuvolassa saatuihin kokemuksiin. Alle kouluikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen suunnatun Taideneuvolan tavoitteena on ollut innostaa aikuista ja lasta yhdessä taiteen äärelle niin tekijöinä kuin kokijoinakin. Tehdään taidejuttuja toimii käsikirjana kaikenikäisten taideharrastuksessa; kuvataidetehtävien ohella kirja kertoo sopivista työskentelymateriaaleista ja välineistä sekä siitä, miten kodissa voi järjestää aikaa ja tilaa taidetoiminnalle. Taiteen usein mukanaan tuomat ihme, hämmästyks ja mielihyvä voivat rikastuttaa perheiden arkipäivää. Pienenä saadut kokemukset jäävät elämään aikuisikään asti.

Taideneuvolassa 2009–2011 tehdyistä tehtävistä kirjassa ovat mukana ne, jotka on helppo toteuttaa kaikenlaisissa kodeissa. Kirjan lähtökohtana on kuvataide, mutta myös muut taiteet ovat mukana. Kirjassa tehdään lasten kanssa myös historiaan ja nykyisyyteen liittyviä retkiä Helsingissä, käydään katsomassa julkisia taideteoksia ja liikutaan erilaisissa kaupunkitiloissa – puistoissa, rannoilla, museoissa, liikenteen keskellä. Lisäksi kokataan terveellisiä mutta ilahduttavan värikkäitä ruokia. Ruokareseptien rinnalla tarjolla on pieni keittiögalleriallinen suomalaisten nykyaikataiteilijoiden teoksia.

Taidetehtävien kotiversiot on kehittänyt, kaupunkiretket suunnitellut ja ruokareseptit kerännyt Anne Rossi-Horto.

Taidekasvattaja Anne Rossi-Horton kanssa kirjan ovat toimittaneet Annantalon vastaava kuvataideopettaja Erja Mehto ja tiedottaja Leila Heimonen. Kirja juhlistaa Annantalon 25-vuotista taidekasvatustyötä.